

ROMANOS

Pablo, Roma macārã Cristore ca t̃uo ññj̃eerãre owa cojogu, ména Romar̃re waatig̃ra c̃jare owa cojoui. “Biig̃ra Ẽspãar̃ waagu, ỹ ã amet̃a waarucu,” c̃ ca ãirije niip̃ra, “Too cãare ỹ waarucu” c̃ ca ãi t̃goeñaricarop̃re.

Ate queti Pablo c̃ ca owariquea, Galacia macārãre c̃ ca owa cojorique mena maquẽra nii. Cristore ca t̃uo ññj̃eerã, “O biri wãme ca tii niipe nii Cristore ca t̃uo ññj̃eerã mani ca niijata,” paio c̃ ca ãi wede owarique nii. C̃ ca owa cojorucure birora “To biro ca biig̃ra m̃jare ỹ owa cojo,” ãi wede yapano, añu doti cojo, ñucã “Añu majuropeecã” c̃ ca ãi juu buerije mena, to biri “Atere ãima ãig̃ra m̃jare ỹ owa cojo,” c̃ ca ãirije mena, owa j̃omí (1.1-17).

To biro ãi yapano, (1.16-17) “Añurije Queti ate maquẽ nii,” ãi wedecã cojo, ñucã c̃ ca wede majio owa cojopere wede majio cojog̃ra: “Judíos, judíos ca niitirã, to biri bojoca niipetirãp̃ra, ñañaro c̃ja ca biiboriquere amet̃a majima,” ãi wede majiomi. Ñucã “ ‘Jesucristore mani ca t̃uo ññj̃eerije j̃ori mena wado mani ca ñañarijere manire amet̃enemi Ëm̃areco Pac̃,’ ãi wede Añurije Queti,” ãi wede majio ññj̃a waami (1.17).

“Niipetirãp̃ra, judíos, judíos ca niitirã, ñañarije ca tiirã wado mani niicã, tee tiirã ñañaro ca bii yaiparãra mani niicã, to biri ñañaro mani ca biiboriquere ca amet̃aparã mani nii,” ãi wede majiomi (1.18–3.20). Atere c̃ ca wedejata: “Jesu-

crístore mani ca t̃uo ññj̃eejata, ñañarije mani ca tiiriquere manire amet̃ene majimi; ñañaro mani ca biiboriquere manire amet̃ene majimi; ñucã c̃ũ mena macãrã mani ca niiro manire tiimi Æm̃areco Pac̃u,” ïi wede majiog̃u ïimi (3.21–4.25).

“To biro Æm̃areco Pac̃u manire c̃ũ ca tiiro macã, wãma catirique mani c̃uo Jesucristo mena nii eama ïirã,” ïi wedemi. To biro ïicã, doti c̃ũurique maquẽre, “O biro biip̃a bojoca menare,” ïi wede yapano, bojoca ñañarije c̃ũja ca tii niirijere Æm̃areco Pac̃u c̃ũ ca amet̃ene bojaro jirop̃ara yua, c̃ũ ca cati niirije pea Æm̃areco Pac̃u ỹuũ Añuri Yeri c̃ũ ca doti niirije peere ca tii ññj̃eerije nii ea, ïi wedemi (caps. 5–8).

Israel yaa pooga macãrã niipetirã jañurip̃ara añurije quetire c̃ũja ca t̃uo ññj̃eetiro macã, judío niiri Pablo c̃ũ ca t̃ugoeña pairiquere wede. Tee tiig̃u Pablo, Æm̃areco Pac̃u c̃ũ yaa pooga macãrãre junag̃u méé c̃ũ ca biirijere, niipetirãp̃are c̃ũ ca ïa maiore birora ñucã jiro c̃ũja cãa Jesucristore c̃ũja ca t̃uo ññj̃eepere wedemi (caps. 9–11).

Jesucristore ca t̃uo ññj̃eerã c̃ũja ca biirique cuti niirije maquẽre wedemi anora. Ameri mairique maquẽre, Æm̃areco Pac̃ure tii nuc̃ũ b̃oriquere, uparã c̃ũja ca dotirijere t̃uo ññj̃eeriquere, to biri mani jaarã mena añuro niiriquere, wedemi, Jesucristo c̃ũ ca biirica wãmere t̃ugoeñari (12.1–15.13).

“O biri wãme nii Cristo mena ca niirã, c̃ũja ca niiri wãme,” ïi, ameri mairique maquẽre wede majio yapano cojom̃i. To biri ïicã, queti owa yapano cojog̃u, “C̃ũjare añu dotiya,” ïirique mena owa

yapano eami Pablo (15.14–16.27).

Roma macârãre Pablo cû ca queti owa cojorica pûuro

Añu dotirique

¹ Y_u Pablo, Cristo Jesús yeere ca paderi maj_u, cû yee quetire ca wede yujup_u cû niijato ñig_u cû ca j_uoric_u, Æmureco Pac_u yee añurije quetire ca wedep_u cû ca ami dica wooric_u, m_ujare y_u añu doti. ² Mee, cû yeere wede j_ugueri maja menap_ura añurije queti cûja ca owariquer_u, “To biro y_u ti-irucu,” ñi cûcãquïpi Æmureco Pac_u. ³ Tee añurije queti, mani Wiog_u Jesucristo bojoc_ure biro ca ba_uaric_u cû ca niirije peera, David yaa puna mac_u cû ca niirijere wede. ⁴ Añuri Yeri ca ñañarije manirã cûja ca niiro ca tiig_u mena peera, cû ca doti tu-tuarije mena Æmureco Pac_u Mac_u nii eaupi, ca bii yairicarã watoare cû ca cati tuari tabe mena. ⁵ Jesucristo j_uorira, Æmureco Pac_u cû wãmere cûja ñi n_uc_u b_uojato ñig_u, añurije quetire wede yujuri maj_u niiriquere mani ca b_ua earo jãare tiiw_i, bo-joca poogaari niipetirãp_ura cãre t_uo n_un_ujee, cû ca ñirote biro tii, ca tiirã cûja niijato ñig_u.

⁶ M_uja, Jesucristo yaarã cûja niijato ñig_u Æmureco Pac_u cû ca j_uoricarã cãa, cûja menara m_uja nii. ⁷ M_uja niipetirã Æmureco Pac_u cû ca mairã, cû yaarã cûja niijato ñig_u cû ca j_uoricarã Roma ca niirãre y_u owa cojo. Mani Pac_u Æmureco Pac_u, Wiog_u Jesucristo, cû ca añu majuropeerije, jïcãri cõro añuro niiriquere, m_ujare cû tiicojojato.

Pablo Romap_u cû ca ña yujug_u waar_ugarique

8 Ca nii j̄ori tabere, Jesucristo j̄orip̄u, m̄ja niipetir̄a yee j̄ori, ȳ Ũm̄reco Pac̄re, “Añu majuropeec̄a” ȳ ïi, díamac̄u m̄ja ca t̄o n̄c̄u b̄orijere niipetiri taberip̄u mac̄r̄a c̄ja ca wede bato n̄n̄a waarije ca niiro mac̄a. 9 Ũm̄reco Pac̄u, ȳ ca cati niirije niipetirōp̄u mena, c̄ Mac̄u yee añurije quetire ȳ ca wede boja niiḡu niimi, to birora m̄jare ȳ ca t̄goeñac̄o niirijere ca majiḡu. 10 M̄ja p̄tor̄u ȳ ca ïagu waapere, Ũm̄reco Pac̄re “M̄ ca boorije to ca nijata, toor̄u ȳ ca waaro ȳre tiiya,” ȳ ïi juu buerucu to c̄nac̄a tiira. 11 J̄ic̄a w̄me m̄ja ca yeri t̄goeña bayipere m̄jare wede majior̄gama ïiḡu, b̄aro m̄jare ȳ ïar̄uga. 12 Añuro petira díamac̄u mani ca t̄o n̄c̄u b̄o niirijere ameri wede ɸjea nii, t̄goeña tutua, mani ca ameri tiipere ïima ïiḡu.

13 Ȳ yaar̄a, atere m̄ja ca majiro ȳ boo: Pāu tiiri “ca ïagu waape niicu,” ïi pacaḡu, ȳ waa majiti, pānac̄a ȳre bii camotac̄o niirucu. Ape poogaari mac̄r̄a judíos ca niitir̄a, Jesús're ca t̄o n̄n̄jeer̄a c̄ja ca niiro ȳ ca tiiricarore birora, m̄ja mena mac̄r̄a Jesucristore c̄ja ca t̄o n̄n̄jeero tiir̄gama ïiḡu, ȳ waar̄gami. 14 “To biri bojoca c̄orena griego ca niir̄a, griego ca niitir̄a c̄are, ȳ ca wedepe d̄jac̄a mena,” ȳ ïi t̄goeña. 15 To biri m̄ja Roma mac̄r̄a c̄are, b̄aro m̄jare Jesús yee añurije quetire ȳ ca weder̄garije nii.

Añurije queti ca tii tutuarije

16 Añurije queti Ũm̄reco Pac̄u c̄ ca yeri tutuarije ca niirije, teere ca t̄o n̄n̄jeer̄a niipetir̄are c̄ja ca amet̄aro ca tiirijere* wedeḡu ȳ boboti,

* 1:16 1.16 Wedeḡu ȳ boboti.

ca nii j̄mori tabere judíos, ñucã judíos ca niitirã cãa, c̄ja ca amet̄apere. ¹⁷ Tee añuriye queti pea, mee t̄m̄ap̄ura díamacũ t̄o n̄cũ b̄orique j̄m̄orira ̄m̄areco Pac̄u añurã c̄ ca tiiriquera, mecũ cãare ñucã díamacũ t̄o n̄cũ b̄orique j̄m̄orira añurã manire c̄ ca tiirijere wede majio, ̄m̄areco Pac̄u wederique: “Añuḡna, díamacũ c̄ ca t̄o n̄cũ b̄orije j̄m̄orira catirucumi,” ca ñiire birora.†

̄m̄areco Pac̄u bojoca menare c̄ ca ajiariye

¹⁸ Niipetirã bojoca ñañarã, ñañariye c̄ja ca tiirije mena, ̄m̄areco Pac̄u yee majiriquere, díamacũ ca niirijere, ca tii camota niirãre, ̄m̄areco tutip̄u niiḡra ñañaro c̄jare c̄ ca tiirije mena c̄ ca ajiarijere ññomi ̄m̄areco Pac̄u. ¹⁹ ̄m̄areco Pac̄u yee maquẽ c̄ja ca majipere añuro majima, c̄ majuropeera c̄jare majioui. ²⁰ ̄m̄areco Pac̄u ca ñaña maniḡ c̄ ca nii pacaro, c̄ ca tiiriquerena ñari, c̄re majirique nii. Ati yepare c̄ ca tiirica tabe menap̄ura, ̄m̄areco Pac̄ura c̄ ca niirijere, c̄ ca doti tutuarije ca peti n̄cãtirijere, ña majirique nii. To biri ca ñañarã, “Majitima ñirã, to biro jãa biiw̄u,” ñi majitima. ²¹ ̄m̄areco Pac̄ure ca majirã nii pacarã, ̄m̄areco Pac̄ure birora c̄re ñi n̄cũ b̄o, “M̄a añu majuropeecã,” c̄re ñi, ñitima. Ñitirãra ñañariye pee wado tugoeña, ñañariye c̄ja ca tugoeñarijera ca nait̄arop̄u ca niirãre biro, c̄ja ca nii yai waaro c̄jare tiicã. ²² “Ca majirã jãa nii,” ñi pacarã, ca majitirã jeeñacã yai waama. ²³ To biro ca biirã niiri, ̄m̄areco Pac̄u to birora ca caticõa niiḡ c̄ ca tutuarijere, bojocu yoaro ca catitiḡre biiḡu pee weeri, ñucã ca w̄urã, waib̄uc̄rã bapari

† **1:17** 1.17 Hab 2.4.

dupori ca dupori cutirã, añaa, pinoare biirã cãja ca wee jeeñoricarã peere, tii nũcũ bũo wajoama tee cãare.‡

24 Tee juori Umureco Pacu, cãja yeripu ñañarije cãja ca tiiruga tugoeñarije pee, cãjare cũucãupi. To biri cãja majuropeera boborije ameri tiicã yai waaupa. 25 Umureco Pacu yee díamacũ ca niirijere tii nunujeericaro unora, ca bii ditorije peere tii nunujee, Umureco Pacure cãja ca tii nũcũ buopa tabe unora, cũ ca tii jeeñorique peere tii nũcũ bũo, tii niupa, Umureco Pacu teere ca tii jeeñoricu to birora baja peo nũcũ buocõa niiricu peere tii nũcũ buotirãra. To biro to biijato.

26 To birira Umureco Pacu, boborije cãja ca tiirije peere cãja ca tiiro cãjare tiupi. Nomia menapura añuro manũ cuti niirica wãmere tiitirãra, cãja majuropeera, nomia wado ameri manũ cuti, tii wajoa niupa. 27 Umua cãa to birora nomia mena añuro numo cuti niirica wãme cõrora tiitirãra, cãja majuropeera, umua wadora ameri tii epe niirucuupa, cãja upuri ca boorore biro aperã mena cãja ca tiiruga ametuarije ca niiro macã. Ca tiya manirijere cãja ca tiirije juori cãja majuropeera cãja upu menara cãja ca ñañarije wapare ñañaro tamoupa.

28 Umureco Pacure majirugati, ñañarije wado tugoeña, cãja ca biirije juori, cã pea cãjare camotaticãupi, ca tiitipe uno peere cãja tii niijato ñigu. 29 To cãnacã wãmera ñañarijere tiicãma: ñañaro cãja ca tugoeñarije, apeye unore cãja ca ña ugorije, aperãre ñañaro cãja ca tiiruga tugoeñarije, ca bojoca jãrã, ca ña tutirique pairã, ca ajia pairã, ca ameri quẽe pairã, ca ñi dito pairã, ca wede pairã, 30 aperãre

‡ 1:23 1.23 Dt 4.16-18.

ñañarije ca ñi wede coterã, Æmureco Pacure ca junarã, “Ñañaro jãa tiibocu” ca ñi bojoca catitirã, ca nii majuropeerãre biro ca tũgoeñarã, ñañarije ca ñi jeeñorique pairã, cãja pacure ca ametuene nũcãrã, ³¹ ca tũgoeña bojoca catitirã, cãja ca ñi rore biro ca tiitirã, ca bojoca ña maitirã, ca ña boo pacatirã, niima. ³² Mee Æmureco Pacu, “To biro ca tii nirã, ñañaro biirica taberu ca bii yaiparã niicãrã biima,” cã ca ñi cũuriquere añuro majima. Teere maji pacarã, to birora tiicã nũnua waa, cãja ca tiirijere ña cõori, cãjare biro ca tii nũnũjeerã cãare “Añu majuropecã,” ñima.

2

Æmureco Pacu ca nirore biro cã ca ña bejerije

¹ To biri mu, no ca boogu, aperãre, “To biro biima,” ca ñi ña bejegu, “Cãjare biro yu biiti,” mu ñi majiti. Aperãre, “To biro biima,” ñi ña bejegu mu majuropeera ñañaro mu bii yaicã, cãjare birora ca tiigu niiri. ² Æmureco Pacu, ñañarije ca tiirãre ñañaro cã ca tiijata, díamacũra* cã ca tiirijere mani maji. ³ Mu, aperãre, “To biro biima,” ca ñi ña bejegu, cãjare birora ca tiigu nii pacagu, “Æmureco Pacu ñañaro cã ca tiirijere yu duticãrucu,” ¿mu ñi tũgoeñacãti? ⁴ Æmureco Pacu cã ca añu majuropeerijera mu ca tũgoeña wajoaro ca tiirũgarijere majirũgatima ñigu, Æmureco Pacu, ca añu majuropeegu niiri, ca tũgoeña bayigu niiri, ca boo paca ñagu niiri, añurije ca peti nũcãtirije cã ca tiicojorijere mu juna. ⁵ Ca bii ametuene nũcãgu niiri, Æmureco Pacu peere mu

* **2:2** 2.2 Cã wederique ca ñi rore biro cã ca tiirijere mani maji.

ca t̄uo n̄an̄j̄eerugatirije j̄uori, ñañoaro tam̄orica r̄am̄, ca niitore biro Ũm̄areco Pac̄u c̄u ca ña bejeri r̄am̄ ca niitore, m̄u majuropeera ñañoaro m̄u ca tam̄opere b̄uaro jañouro m̄u tii bui cuti n̄an̄ua waa. ⁶ To c̄anac̄ar̄ap̄urena, c̄uja ca tiirica w̄ameri ca niitore biro ña c̄oñari, ñañarije ca tiiricar̄a ñañoaro tii, añurije ca tii niiricar̄e añuro c̄jare tii, tiirucumi.†

⁷ Ca añu majuropeerije, ñi n̄uc̄u b̄uorique, to birora catic̄o niiriquere, amarã, añurijere to birora ca tiic̄o niiricar̄a peera, to birora catic̄o niiriquere c̄jare tiicojorucumi Ũm̄areco Pac̄u.

⁸ C̄uja ca bii amet̄ene n̄uc̄arije mena, díamac̄u ca niirijere juna, ñañarije peere tii, ca tiirã, Ũm̄areco Pac̄u, ajiarique mena ñañoaro c̄u ca tiirijere tam̄orucuma. ⁹ Niipetirã ñañarije ca tiirã, ñañoaro tam̄uo, t̄ugoeñarique pai, biirucuma. Ca nii j̄uori tabere judíos, ñuc̄a judíos ca niitirã c̄a, to birora biirucuma. ¹⁰ To ca bii pacaro, niipetirã añurije ca tiirã peera, ca añu majuropeerije, ñi n̄uc̄u b̄uorique, añuro niirique, c̄jare tiicojorucumi Ũm̄areco Pac̄u; judíos're tiicojo j̄uo, ñuc̄a judíos ca niitirã c̄aare to birora tiirucumi. ¹¹ Ũm̄areco Pac̄u menara bojocare c̄u ca ña dica woorije mani.

¹² Niipetirã Moisés c̄u ca doti c̄uuriquere majitirã ñañarije ca tiiricarã, ñañarije c̄uja ca tiirique j̄uorira ñañoaro biirica taber̄u waarucuma. Moisés c̄u ca doti c̄uuriquere ca majirã nii pacarã ñañarije ca tiirã, doti c̄uuriquere ca ñiire biro ñañoaro tii ecorucuma. ¹³ Moisés c̄u ca doti c̄uuriquere c̄uja ca t̄orije j̄uorira, “Añurã niima,” c̄jare ñitimi Ũm̄areco Pac̄u. Doti c̄uuriquere ca ñiire biro ca tiirã peere, “Añurã

† 2:6 2.6 Sal 62.12; Pr 24.12.

niima,” cǎjare ȳi ȳami. ¹⁴ Judíos ca niitirǎ, doti cūurique ca cǎotirǎ nii pacarǎ, cǎja majuropeera cǎja ca tii niirijere doti cūurique ca ȳiroke biro cǎja ca tiijata, cǎja majuropeera doti cūurique niicǎma. ¹⁵ To biro cǎja ca bii bojoca cǎti niirijera, cǎja yeripǎ doti cūurique ca niirijere ȳĩnoma. Teera cǎ ca tǎgoeña bojoca cǎti niirijepǎre cǎ ca majiro tii, ȳũcǎ cǎ ca tǎgoeña niirijera cǎre wede majio, teera cǎre wedejǎa buiyee, tiirucu, ¹⁶ Jesucristo jǎori, ȳĩcǎrǎra majiriquere aňuriye queti yǎ ca wederije ca ȳiroke biro ȳmǎreco Pacǎ cǎ ca ȳa bejeri ramǎ ca niirore.

Judíos, to biri doti cūurique

¹⁷ “Jǎa judíos, doti cūuriquere ca cǎorǎ, ȳmǎreco Pacǎ yaarǎ, ¹⁸ cǎ ca boorijere ca majirǎ, doti cūurique jǎori aňuriye beje majiriquere ca bue majio ecorǎ, ¹⁹ ca ȳatirǎre biro ca niirǎre ca jǎo waa majirǎre biro ca tǎgoeña niirǎ, ca naitȳaropǎ niirǎre biro ca niirǎre ca boe baterǎre biro ca niirǎ, ²⁰ ȳũcǎ, ca majitirǎre ca wede majiorǎ, ca tǎgoeña bayitirǎ cǎare ca bue majiorǎ, doti cūuriquerena, majirique, díamacǎ ca niirijere, ca cǎorǎ jǎa nii,” mǎja ȳi ȳjero bayi. ²¹ To docare mǎja, aperǎre ca bue majiorǎ nii pacarǎ, ȳȳee tiirǎ mǎja majuropeera mǎja wede majio majititi? “Jee dutiето,” ca ȳi buerǎ nii pacarǎ, ȳȳee tiirǎ mǎja jee dutirucuti? ²² ȳũcǎ, “ȳȳee epeticǎña,” ca ȳirǎ nii pacarǎ, ȳȳee tiirǎ mǎja pea mǎja ȳee epeti?‡ Cǎja ca weericarǎre ca jǎnarǎ nii pacarǎ, ȳȳee tiirǎ cǎjare ȳi nǎcǎ bǎorica wii maquere mǎja jee dutirucuti? ²³ “Moisés cǎ

‡ 2:22 2.22 ȳ“Mǎja nǎmoa, mǎja manǎ jǎtǎna, ca niitirǎrengena epericarǎ cǎtiticǎña,” ca ȳirǎ nii pacarǎ, mǎja epericarǎ cǎtiti?”

ca doti cūuriquere ca c̄orã niirã jãa bii,” ca ïi
 ɱjero bayirã nii pacarã, doti cūurique ca ïirore biro
 m̄ja ca tiitirije mena Ɔm̄reco Pac̄re m̄ja n̄c̄
 b̄oticã. § 24 To birira Ɔm̄reco Pac̄re wederique o
 biro ïi: “M̄ja yee j̄orira, judíos ca niitirã, Ɔm̄reco
 Pac̄re ñãñaro c̄re ïi tutima,” ïi.*

25 Moisés c̄ ca doti cūurique ca ïirore biro m̄
 ca tii n̄n̄j̄eejata, jeyua quejero yapare wide
 taariquea ca wapa c̄tirijera niiro bii; tee ca ïirore
 biro m̄ ca tii n̄n̄j̄eetijata, jeyua quejero yapare
 ca wide taaya maniḡre birora m̄ niicã. 26 To
 biic̄ari, c̄ jeyua quejero yapare ca wide taaya
 maniḡre nii pacaḡre, doti cūurique ca ïirore biro ca tii
 n̄n̄j̄eeḡra, jeyua quejero yapare wide taaric̄re
 biro ïaric̄re niirucumi. 27 C̄ up̄re macã tabere ca
 wide taaya maniḡre nii pacaḡre, doti cūurique ca
 ïirore biro ca tii n̄n̄j̄eeḡre pea m̄, doti cūuriquere
 c̄ocã, m̄ jeyua quejero yapare wide taaric̄re niicã,
 bii pacaḡre doti cūurique ca ïirore biro m̄ ca tii
 n̄n̄j̄eetirije j̄ori, ñãñaro m̄re tiirucumi.

28 Judío niiriquea, jotoa wado biirique méé nii.
 Jeyua quejero yapare wide taarique c̄a, jotoa
 wado tii niirique méé nii. 29 Díamac̄ra judío
 nii majuropeeriquea, mani ca t̄goeña niirijep̄re
 biirique nii. Ñucã jeyua quejero yapare wide
 taaric̄re peti niiriquea, yeri jãñariquep̄re t̄goeña wa-
 joarique nii, doti cūurique c̄ja ca owa tuurique
 j̄ori méé, Añuri Yeri j̄ori mani ca t̄goeña wajoar-
 ije nii. To biro ca biiḡre judío docare, Ɔm̄reco Pac̄re
 c̄re ïi n̄c̄re b̄omi, bojoca méé to biro ïima.†

§ 2:23 2.23 Ez 36.16-23. * 2:24 2.24 Is 52.5; Ez 36.22. † 2:29
 2.29 Gn 29.25.

3

Umureco Pacu cã ca añurije

¹ ¿To docare judío niirique mena, ñee peere nii ametuene nũcã, ñucã jeyua quejero yapare wide taariquea, ñee pee wapa cuti, to biiti? ² Pau wãmeripurena biicã, ca nii juori tabere judíos're cã wederiquere cãjare tiicojoui Umureco Pacu.

³ ¿To docare yua, Umureco Pacua, jĩcãrã cã yee ca niitirije peere tii nũnũjee, cãre cãja ca bii weorora, cã ca ñirore biro ca tiigu cã ca niirijere cã yerijãacãgajati? ⁴ ¡Biiticumi! Umureco Pacua, to birora díamacũ ca niirije ca ñirore biro tiicõa niimi, bojoca niipetirãpura ca ñi dito pairã wado cãja ca niicã pacaro. O biro ñi owarique nii:

“Mu ca ñirijere ‘Añugu niimi,’ ñi eco, ñucã mre cãja ca wedejãajata cãare bii ametua nũcãcã, mũ biicãrucu,” ñi.*

⁵ Mani ca ñañarijera, Umureco Pacu cã ca añurijere ca bii bau niiro to ca tii pacaro, ¿do biro pee mani ñirãti? ¿Umureco Pacu ñañagu cã niiti, to biro ñañaro manire tiigu? Bojoca cãja ca tugoeñari wãmere biro yu ñi. ⁶ ¡Biitimi! Umureco Pacu ñañagu cã ca niijata, ¿do biro tiicãri bojoca ñañaro cãja ca tiirije wapare ñañaro cãjare cã tiibogajati?

⁷ Jĩcũ o biro ñibocumi: Yu ca ñi ditorijera, Umureco Pacu yee díamacũ ca niirijere to ca bii bau niiro, cã ca añu majuropeerijere buaro jañuro to ca bii nũnũa waaro ca tii pacaro, ¿ñee tiigu Umureco Pacu, ñañagure biro yure cã tiiti? ⁸ To biro to ca biijata: “¿Ñee tiirã ñañarije peere mani tiititi, añurije maquẽ pee to nii eajato ñirã?” ñicumi. O

* 3:4 3.4 Sal 51.4.

biirije peti jãa ca ïitirijerena, “O biirije ïi buema,” jãare ïi wede paima jïcãrã. To biro ca ïirã ñañoaro ca tii ecoparã niirucuma.

“Jïcã peera añugũ manimi”

⁹ “¿Do biro mani ïi yapanorãti? ¿To docare mani judíos mani ca niirije j̄orira, aperã ametuenero añurã mani niiti? ¿Mani biiti! Mee, mani judíos, judíos ca niitirã cãa, jïcãri cõro ñañoarije ca tiirã mani niicãupa,” mani ïi yerijãajãwũ. ¹⁰ To birira owarique o biro ïi:

“Jïcã uno peera añugũ ca niigũ manimi; jïcã uno mani majuropeecãmi.

¹¹ Ca tũgoeña majigũ uno manicãmi. Æmureco Pacure ca majirugagũ uno cãa, jïcã uno peera manicãmi.

¹² Niipetirãpura cãre camotaticoama. Niipetirãpura ñañoarije pee wadore tiicã yai waama.

Jïcã uno peera añurije ca tiigũ uno manicãmi.

jJïcã unoacã niirucu biiti majuropeecãmi!”†

¹³ “M̄ja wedericagaaria, m̄ja ope ca tujurore biro nii.

M̄ja ñemerori, ca ïi dito pairije nii.”‡

“¿M̄ja ujeroripũ cãare añã nimara niicã!”§

¹⁴ “Ñañoaro m̄ja ca ïi tutirije wado m̄ja ujerorire dadacã.”*

¹⁵ “Jãa díi tii baterugaropũ, m̄ja dupori tutua añuro ũmaa nucũ yujucã.

¹⁶ M̄ja ca tii niirijea, tii yaio baterique, ñeeja manirã tuaricarõ ca tiirije wado niicã.

† **3:12** 3.10-12 Sal 14.1-3; 53.1-3; Ec 7.20. ‡ **3:13** 3.13a Sal 5.9.

§ **3:13** 3.13b Sal 140.3. * **3:14** 3.14 Sal 10.7.

17 Añuro jĩcãri mena nii nũnũa waariquere majitĩma.”†

18 “Ɛmũreco Pacũre nũcũ bũoriquere ũno cãare tũgoeñati majuropecãma, cã ca ĩa cojorore,” ĩi.‡

19 Niĩpetirije doti cũuriquere ca ĩirijea, teere ca tii nũnũjeerãre ĩi, niĩpetirã do biro ĩi wede majitiri, niĩpetirãpũra Ɛmũreco Pacũ ñãñaro cũ ca tiirijere, ñãñaro ca biiparã cãja niijato ĩiro, mani ĩi maji.

20 To biri jĩcũ ũno peera doti cũuriquere ca ĩirore biro cũ ca tiirijere jũorira, Ɛmũreco Pacũ cũ ca ĩa cojorore “Añugũ niimi,” ĩi ecotirucumi. Doti cũuriquea, ñãñarije ca tiirã mani ca niirijere mani ca majiro ca tiirijere pee nii.

Díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori, añurã niiriquere

21 To biri mecũra doti cũuriquere manirora, Ɛmũreco Pacũ, añurã mani ca niiro cũ ca tiirijere bii bau nii ea, doti cũuriquere, Ɛmũreco Pacũ yee quetire wede jũgueri maja, cãja ca wederiquere.

22 Ate, Ɛmũreco Pacũ añurã mani ca niiro cũ ca tiirijea, Jesucristore díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori ea, niĩpetirã cũre ca tũo nũnũjeerãre. § ĩa dica wooriquere mani, 23 niĩpetirãpũra ñãñarijere tiicãma. To biri Ɛmũreco Pacũ añurijere cũ ca boo jãarore biro mani tii eaticã.* 24 Biirãpũra, Ɛmũreco Pacũ cũ ca añurijere jũori, wapa manirora añuro

† **3:17** 3.15-17 Is 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 Sal 36.1. § **3:22** 3.22 Jesucristore díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori, niĩpetirã cũre ca tũo nũnũjeerãre añurã cãja ca niiro tiimi Ɛmũreco Pacũ. * **3:23** 3.23 Niĩpetirãpũra ñãñarije ca tiirã wado niicãma. To biri Ɛmũreco Pacũ cũ ca añu majuropeerijere mena cũ ca bojoca cuti niiri tabe õo peepũra niicãma.

tii ecoma, ñañaro mani ca biiboriquere Cristo Jesús cū ca ametuene bojarique j̄ori. ²⁵ ʘm̄areco Pac̄, Cristo cū ca bii yairo tiiri, ñañarije tiiriquere cū ca ametuene bojaro tiupi. Ate ñañarije tiiriquere ametuene ecoriquera, Cristo cū ca bii yai bojariquere díamacū t̄o n̄cū b̄oriquere j̄ori b̄arique nii. O biro tiiri, añurã mani ca niiro cū ca tiirijere ñ̄orugaupi ʘm̄areco Pac̄, ména j̄guerop̄ra ñañarije mani ca tiirijere to birora cū ca ña ametuac̄ariquere manire ametueneḡ. ²⁶ Cūa ca t̄goeña bayiḡ niimi. Ati cuup̄re añurã mani ca niiro cū ca tiiri w̄amere ñ̄orugaupi; cūa añuḡ cū ca niirore birora, Jesús're ca t̄o n̄n̄jeer̄re añurã cūja ca niiro tiimi.

²⁷ To docare, “¿Bojoc̄, ‘o biro ca biiḡ ȳ nii,’ cū ca ñirije noop̄a to niiti? ¡Tea peticoa! ¿Ñee j̄ori to biiti? ¿Doti cūurique ca ñirore biro tii n̄n̄jeerique j̄ori to biiti? Tee j̄ori méé bii. Díamacū t̄o n̄cū b̄oriquere j̄ori pee to biro bii. ²⁸ Doti cūurique ca ñirore biro tiirique j̄ori méé, díamacū t̄o n̄cū b̄oriquere j̄ori pee, bojoc̄re añuḡ cū ca niiro tiimi ʘm̄areco Pac̄,” mani ñi yapano ea.

²⁹ To docare ¿ʘm̄areco Pac̄a, judíos ʘm̄areco Pac̄ wado cū niiti? ¿Bojoca poogaari niipetirã ʘm̄areco Pac̄ méé cū niiti? Ati yepa macãrã niipetirã bojoca poogaari ʘm̄areco Pac̄ niimi. ³⁰ Ap̄i ʘm̄areco Pac̄ manimi. Cūra, díamacū t̄o n̄cū b̄oriquere j̄ori, jeyua quejero yapare wide taari-carãre, ca wide taaya manirã cãare, añurã cūja ca niiro tiirucumi. ³¹ To docare, ¿díamacū t̄o n̄cū b̄oriquere j̄orira, doti cūurique ca wapa maniro mani tiicãti? Mani tiiti. Doti cūurique ca ñirore biro

pee tiirã mani tii.

4

Abraham cã ca tũo nũcã bũorique

¹ To docare ¿mani ñicũ Abraham cã ca biirique peera, do biro mani ñirãti? ² Yee méera Abraham cã, cã ca tiirije jũorira, añugũ cã ca tii ecojata, “O biro ca biigũ yũ nii,” cã ca ñi ẽjero bayirijere díamacũra ñibojacupi, biigũpũa Ƴmũreco Pacũ cã ca ña cojoro méere. ³ Ƴmũreco Pacũ wederique o biro ñi: “Ƴmũreco Pacũre tũo nũnũjeeupi Abraham, tee jũori, ‘Añugũ niimi,’ ñi ecoupi,” ñi.* ⁴ Jĩcũ cã ca padejata, cã ca wapa taarije wapa manĩrora cã ca tiicojo ecorije méé nii, cã ca paderique waparũ cã ca wapa taarije nii. ⁵ To ca bii pacaro, jĩcũ ẽno, Ƴmũreco Pacũ, ñañarãre, ca ñañarije manirã cãja ca niiro ca tiigũre cã ca tũo nũnũjeejata, díamacũ cã ca tũo nũcã bũorije jũorira, “Añugũ niimi,” ñi ecomi, teere bũarũgũ cã ca pade bũa ñaati pacaro. ⁶ David cãa to birora ñiupi, bojocũ cã ca tii niirije jũori méé, Ƴmũreco Pacũ añugũ cã ca niiro cã ca tiigũ ca ẽjea niigũ yee maquẽre, o biro ñigũ:

⁷ “Ƴmũreco Pacũ, cãja ca ñañarijere ametũene, ñañarije cãja ca tiirijere to birora ña ametũa, cã ca biirã, ẽjea niima.

⁸ Ca ñañarije manigũre biro wiogũ cã ca ñagũ, ẽjea niimi,” ñiupi.†

⁹ ¿To docare ate ẽjea niiriquea, jeyua quejero yapare wide taaricarã wadore ñiro to ñiti? ¿Ca wide taaya manirã cãare ñiro méé to ñiti? To birira Ƴmũreco Pacũ, Abraham're “Añugũ niimi,” ñirũgũ,

* **4:3** 4.3 Gn 15.6; Ro 4.22. † **4:8** 4.8 Sal 32.1-2.

díamacũ cã ca tũo nũcã bũorijerũre ĩaupi, mani ĩijãwũ mee. ¹⁰ ¿No cõropũ, “Añugũ,” cãre cã ĩaupari? Cã jeyua quejero yapare cã ca wide taa ecoro jiro pee, ¿jũgueropũra añugũ cãre cã ĩaupari? Jiro méé, jũgueropũra añugũ cãre ĩaupi. ¹¹ Cã jeyua quejero yapare wide taaya manigũpũra, díamacũ cã ca tũo nũcã bũorije jũori, “Añugũ niimi,” ĩi ecoupi Ƴmũreco Pacũre. Añugũ cã ca niirijere to bii ĩĩojato ĩigũ, jĩropũ cã jeyua quejero yapare wide taa ecoupi Abraham. To biri Abraham, cãja jeyua quejero yapare ca wide taaya manirã nii pacarã, ca tũo nũnũjeerã niipetirã pacũ niimi. O biro cãja ca biiro macã cãja cãare cãja ca tũo nũnũjeerije jũori, “Añurã niima,” ĩimi Ƴmũreco Pacũ. ¹² Nũcã, cãja jeyua quejero yapare ca wide taaricarã nii pacarã, mani ñicũ Abraham cã jeyua quejero yapare ca wide taaya manigũ niigũpũra cã ca tũo nũnũjeericarore biro ca tũo nũnũjeerã cãare cãja pacũra niimi.

Díamacũ tũo nũcã bũorique jũori, Ƴmũreco Pacũ cã ca ĩiricarore biro ca bii earique

¹³ Doti cũurique jũori méé, Abraham're, cã pãramerãre, “Ati yepare mũ cũo earucu,” Ƴmũreco Pacũ cã ca ĩiriquere ñeeupa. Tũo nũnũjeerique jũori, añugũ cã ca niiro cã ca tiirique jũori pee, to biro ĩiupi Ƴmũreco Pacũ. ¹⁴ Doti cũuriquere ca tii nũnũjeerã pee teere ca cũo eaparã cãja ca niijata, tũo nũnũjeerique pea watoa maquẽ nii, Ƴmũreco Pacũ, “To biro yũ tiirucu,” cã ca ĩirique cãa wapa mani, biicãbojacupa. ¹⁵ Doti cũuriquea, ñañaro tii ecoricarõ tii. Nũcã doti cũurique ca manicãjata, teere bii ametũene nũcãrique cãa mani.

16 To biri Ƨmureco Pacu, “O biro yu tiirucu,” cã ca ĩiriquere díamacũ tũo nũnũjeerique jũori bua earique nii, Abraham pãramerã niipetirãpũre to biro wapa manirora bua earique to niicõa niijato ĩiro. “Yu tiicojorucu,” cã ca ĩiriquea, doti cũuriquere ca tii nũnũjeerã yee wado méé nii, ñucã niipetirã Abraham're biro ca tũo nũnũjeerã cãare to birora biicã. Cãa to biro biima ĩigu, Ƨmureco Pacu cã ca ĩa cojorore mani niipetirã pacu niimi. 17 Ƨmureco Pacu wederique o biro ca ĩirore birora: “Pau bojoca poogaari pacu mũre yu tii.” Cũ niimi Ƨmureco Pacu, Abraham díamacũ cã ca tũo nũnũjeericu, ca bii yaicoaricarãpũrena cãja ca catiro tii, ca manir-ijerena tii jeeño, ca tiigu.‡

18 Abraham, cã ca yue niirijeŒ ca peticoa pacaro, to birora tũo nũnũjee yuecã niĩupi. O biro biima ĩigu, pau bojoca poogaari pacu nii eapi, “Mu pãramerã ano cõro pau niirucuma,” Ƨmureco Pacu cãre cã ca ĩiricarore birora. 19 Mee, Abraham cien cãmari peti ca cuogu niiri cã upũrire ca bii yaicoariquere biirijepũ ca niirijere ĩa maji, ñucã Sara cõ ca macũ cutiborique uno cãa peticoa, ca biicã pacaro, cãre cã ca ĩiriquere cã ca tũgoeña yue niirije pea daqucoa, cãre biiticãupa.

20 Ƨmureco Pacu “To biro yu tiirucu,” cãre cã ca ĩiriquere, ca tũo nũnũjeetigu cã ca biirore biro “Yeera yũre ĩicãjacupi,” ĩitiupi. To biro ĩitigara, cãre cã ca ĩiriquere buaro jañuri díamacũ tũo nucũ buo, Ƨmureco Pacure baja peo nucã buo, tiĩupi,

‡ 4:17 4.17 Gn 17.5. § 4:18 4.18a “Yu macũ cutirucu,” cã ca ĩi yue niimirique ca peticoa pacaro, Ƨmureco Pacu cãre cã ca ĩiriquere to birora tũo nũnũjeecõa niĩupi.

21 “Umureco Pacu ‘To biro ya tiirucu,’ cã ca ĩriquere cã ca ĩricarore birora ca tii tutuagu nicumi,” ĩi majiri. 22 Tee j̄ori Umureco Pacu, to biro cã ca biirijere ĩa, “Añugu niimi,” cãre ĩiupi.

23 Ate to biro cã ca biirijere Umureco Pacu, “Añugu niimi,” cã ca ĩriquere, Abraham yee wado méere owarique niupa. 24 Mani yee maquẽpu cãare owarique niupa. Mani cãare, cã ca ĩriquere díamacũ mani ca tuo nucũ b̄orije j̄orira, añurãre biro manire ĩarucumi Umureco Pacu, mani Wiogu Jesús're ca bii yairicarã watoare cã ca cati tuaro ca tiiricure díamacũ mani ca tuo nun̄jeerije j̄ori. 25 Cãra mani ca ñañarije wapare manire bii yai bojarugu, wedejãa buiyee cõa eco, ĩcãti uno peera ñañarije ca tiitiricarãre biro mani ca niipere ĩigu cati tua, biupi.

5

Añuro nii, ñjea nii, biirique

1 Díamacũ tuo nucũ b̄orique j̄ori añurã tii ecori, Umureco Pacu mena añuro mani nii, mani Wiogu Jesucristo j̄ori. 2 Ñucã Jesucristo j̄orira, cã ca ĩriquere díamacũ tuo nucũ b̄orique j̄ori, ate añurijere ca b̄ua eaparã mani ca niirijere mani c̄uo, teepure to birora mani ca t̄goeña bayicõa niirijere. To biri Umureco Pacu cã ca añu majuropeerije mani ca b̄ua eaperẽre ĩrã, b̄uaro mani ñjea nii. 3 Biirãpu ate wado méere, ñañaro tam̄orã cãa, “O biro ca biirã jãa nii,” mani ĩi ñjero bayirucu, ñañaro mani ca tam̄orijea ca t̄goeña bayirã mani ca niiro ca tiirijere ca majirã niiri. 4 T̄goeña bayiriquera, ca bojoca añurã mani ca nii earo tii,

ca bojoca añurã mani ca nii earo ca tiirijera, to birora ca yuecõa niirã manire tii. ⁵ Mani ca yue niirije pea boboro mani ca tamuroo tiiti, Æmureco Pacu, Añuri Yeri manire cã ca tiicojoricu mena, cã ca mairijere mani yeripure paio manire cã ca tiicojorije ca niiro macã.

⁶ Ména ñañarije wapare do biro mani ca bii ametua majitiri tabere, “To biro biirucu,” cã ca ñirica yutea ca earo, ñañarije ca tiirãre bii yai ametuene bojaupi Cristo. ⁷ Jĩcã uno peera apĩru cã ca bii yaiborica tabe unorena, “Yũ, yũ bii yai bojarucu” ñirique, popiye méera niicã biiti. Ca bojoca añugũ petipũ cãare bii bojaya manicu. Ape tabera niicãbocumi biigũpũ, jĩcũ buaropũra añuro cãre ca tiiricu unore ca bii yai bojagu uno. ⁸ Æmureco Pacu pea manire cã ca mairijere ate mena ññomi: Ména ñañarijere ca tiirã mani ca niirora, mani yee jũori bii yaiupi Cristo.

⁹ Mecãra Cristo cã ca bii yai bojarique jũori, añurã ca tii ecoricarã niiri, cã jũorira, Æmureco Pacu ñañaro cã ca tiirijere mani ametuarucu.

¹⁰ Ména Æmureco Pacu waparã mani ca niirora, cã Macũ cã ca bii yai bojarique mena, cã majuropeera cã mena añuro mani ca nii earo tiupi. To biri mecã docare cã mena añuro ca niirã niiri, ametuenero cã ca catirije jũori mani ametuarucu.

¹¹ Ate wado méé, mani Wiogu Jesucristo jũori, Æmureco Pacure buaro mani ujea nii, cã jũori cã mena añuro nii eariquere ca tiicojo ecoricarã niiri.

Adán to biri Cristo

¹² Jĩcã bojocu Adán jũori, ñañarije tiirique bojocarure bii ñaajãa nũcã eaupa; tee tiiro ñañarije

tiirique j̄orira bii yairique c̄a nii eaupa. O biro biima ĩiro, niipetir̄p̄re bii yairique nic̄a n̄n̄na dooupa, niipetir̄p̄ra ñañarije c̄ja ca tiic̄aro mac̄a. ¹³ Doti c̄urique ca niiparo j̄guerop̄ra, ati yepap̄re ñañarije tiirique nii yerij̄aupa. Doti c̄urique ca manijata, ñañarije tiiriquere majiña mani. ¹⁴ To ca bii pacaro, Adán c̄ ca niiri cuu mena, Moisés c̄ ca niiri cuup̄, ñañarije ca tiiricar̄re bii yairique to birora biic̄ōa niupa. Biipop̄ra c̄jara, Adán, ca doop̄re ca bii j̄gueḡ, dotiriquere c̄ ca bii amet̄na n̄c̄aricarore biro méé, ñañarije c̄ja ca tiirije j̄ori, to biro biupa.

¹⁵ Adán ñañarije c̄ ca tiiriquea, ̄m̄reco Pac̄a wapa manirora añurije c̄ ca tiicojorijere biro méé nii. J̄c̄ra ñañarije c̄ ca tiirique j̄orira, niipetir̄p̄ra bii yaic̄aupa. J̄c̄, Jesucristo j̄ori wadora, wapa manirora ̄m̄reco Pac̄a añurije c̄ ca tiicojorije pea, tee amet̄enerop̄a nii eac̄aupa, rap̄ra añuro c̄ja ca niipere biro ĩiro. ¹⁶ J̄c̄ ñañarije c̄ ca tii buiyeerique j̄ori ca bii n̄n̄na waarijere, ̄m̄reco Pac̄a, wapa manirora añurije c̄ ca tiicojorije menare c̄oñarique ̄no méé nii. Ñañaro biiriquea, j̄c̄a w̄ame ñañarije tiirique j̄orira ñañaro bii yairicaro tiupa. ̄m̄reco Pac̄a, wapa manirora c̄ ca tiicojorije pea, rap̄a w̄ameri ñañarije tiirique j̄ori bii eari, añur̄a niiricaro tiupa. ¹⁷ J̄c̄ ñañarije c̄ ca tiirique j̄orira niipetir̄p̄re bii yairique ca bii niiricarore biro amet̄enero, ̄m̄reco Pac̄a ca bojoca añuḡ c̄ ca niirijep̄, wapa manirora añur̄a c̄ ca tiir̄a doca, j̄c̄ bojoc̄a Jesucristo j̄ori wadora, catir̄ra w̄ama w̄ame cati niirucuma.

¹⁸ Adán wado ñañarije c̄ ca tiirique j̄orira, ni-

ipetirãpũre ñañaro ca bii yaiparã cãja ca niiro ca tiiricarore birora, Jesucristo wadora añurije cũ ca tiirique jũorira, cãre ca tũo nũnũjeerãre añurã cãja ca niiro tii, to birora cãja ca caticõa niipere biro ñiro. ¹⁹ O biro ñi: Jĩcãra Ƴmũreco Pacũre cũ ca ametũene nũcãrique jũorira, paũ ñañarije ca tiirã cãja ca niiro cãjare tiicãupa. Ñucã tee ca biiricarore birora, jĩcãra Ƴmũreco Pacũre cũ ca tũo nũnũjeerique jũorira, paũ añurã tii ecorucuma.

²⁰ Doti cũurique pea, ñañarije tiirique bũaro jañuro to bii bau nii nũnũa waajato ñiro tiicoriqui nũiupa. Ñañaro tiirique bũaro jañuro ca bii nũnũa waarora, Ƴmũreco Pacũ cũ ca añurije pea tee ametũeneropũ nii nemocãupa. ²¹ Ñañarije tiirique bii yairicarõ ca tii tutua niiricarore birora, Ƴmũreco Pacũ wapa manirora añuro cũ ca tii bojarique añurã mani ca niiro tii, mani Wiogũ Jesucristo jũori to birora caticõa niiriquere manire tiicojo, tii doti tutua niũupa.

6

Ñañarijere bii yai weo, Cristo mena pee cati, biirique

¹ ¿To docare ñee mani ñirãti? ¿Ñañarijera mani tiicõa niirãti, Ƴmũreco Pacũ bũaro jañuro cũ ña mai nũnũa waajato ñirã?*

² ¡Mani tiiti majuropecãrucul! Mee ñañarijere ca bii yai weoricarãpũ mani nii. ¿Ñee tiirã, ñañarijera mani tiicõa niibogajati?

³ ¿Mũja, Cristo Jesús mena niirũgarã ca uwo coe ecoricarã niipetirã, cũ ca bii yairicarore birora

* **6:1** 6.1 ¿Añurije bũaro jañuri to bii bau niijato ñirã, ñañarijera mani tiicõa niirãti?

biirã, mani ca uwo coe ecoriquere m̃ja majititi?
 4 To biri uwo coerique j̃ori, Jesucristo menara yaa cõa eco, cã ca bii yairicarore biro mani biiw̃. O biro biicãri, Cristo, cã Pac̃ cã ca tutuarije mena cati tua, cã ca biiricarore birora mani cãa, wãma wãme catirique mena mani bii niico.

5 Cã menara, cã ca bii yairicarore biro ca biiricarã mani ca niijata, ñucã cã menara mani cati tuarucu. 6 J̃guero mani ca bii niirucurique Cristo menara yuc̃ tenip̃ paa pua tuu yaio ecoupa, mani up̃ ñañarije ca tiiruga niirije ca tii yaio ecoro, ñañarije tiiriquere ca tii ññjeerã mani ca nii ñña waatipere biro ñrã, mani ñi maji. 7 Bii yaicoarãp̃, ñañarije mani tiiticu. 8 “Cristo mena mani ca bii yaijata, cã menara mani catirucu,” mani ñi. 9 Cristoa, ca bii yairicarã watoare ca cati tuaric̃p̃ niiri, cã ca bii yai nemotipere mani maji. Cãra, bii yairiquea do biro cãre bii amet̃ene ñcã majiti yua. 10 Cã ca bii yairije mena, j̃cãti bii yaig̃ra, ñañarije tiiriquere bii yai amet̃ene peoticã cojoupi mee. Cã ca catirije peera Ñm̃reco Pac̃ yeere tiirug̃ catimi. 11 To biri wãmera m̃ja cãa, ñañarije tiiriquere ca bii yai weoricarãp̃re biro nii t̃goeñaña. Bii pacarã Cristo Jesús j̃ori, Ñm̃reco Pac̃ yee peere ca tiiparã ca catirã niña.

12 To biicãri, m̃ja up̃ ca bii yaipa up̃re ñañarije tiirique pee ca bii amet̃ene ñcãro tii, ñucã ñañarije ca tiirugarije cãare tii ññjee, tiiticãña. 13 M̃ja up̃ maquẽre† ñañarije peere ca tiirije ca niiro tiicãri, ñañarije tiirique maquẽ ca niiro tiiticãña. To biro tiitirãra, Ñm̃reco Pac̃ yee peere

† 6:13 6.13 Los miembros de su cuerpo.

ca tiirije ca niiro tiiya, ca bii yaicoaricarãpura, ca cati tuaricarãre birora mɔja upuri maquẽre añurije peere ca tiirije pee ca niiro tiiri. ¹⁴ O biro mɔja ca tiiro, ñañarije tiirique mɔjare bii ametɛenetirucu, doti cũurique ca ñiire biro tii nɔnɔa waatirãra, Ɛmureco Pacɔ añuro cã ca tiirije mena pee mɔja ca niiro macã.

Añurijere pade coteri maja

¹⁵ ¿To docare ñee mani ñirãti? ¿Doti cũurique ca ñiire biro tii nɔnɔa waatirãra, Ɛmureco Pacɔ wapa manirora añuro cã ca tii bojarique mena pee ca niirã niiri, ñañarije mani tiirãti? ¡Mani tiiti majuropeecãrucu! ¹⁶ ¿Ícure, cã ca dotirijere tii nɔnɔjeerugarã cãre pade coteri maja mɔja ca niijata, mɔja ca pade bojagare wapa manirora pade coteri maja niiriquere mɔja majititi? Atea teere birora bii, bii yairicaró ca tiirije ñañarijere ca tii nɔnɔjeerã, añurije maquẽre ca tii nɔnɔjeerã cãa, teere ca pade coterã niima. ¹⁷ Añu majuropeecã Ɛmureco Pacɔ, ñañarijere ca tii nɔnɔjeerã ca niimiricarã, mee mɔja ca yeri tãgoeña niirije menapɔ, añurije queti mɔja ca bue majio ecoriquere mɔja tɔo nɔnɔjeeupa. ¹⁸ Ñañarije tiiriquere ametɛene ecori, mecãra añurije peere pade coteri maja mɔja nii yua. ¹⁹ Bojoca bii niiriquerena yɔ wede, tãgoeña bayitima ñirã, atere añuro tɔo puotibocuma mɔjare ñima ñigɔ. Jɔgueropare, mɔja upuri maquẽre, ðo pee jañuro ñañarije tii yai waaricaró ca tiirije peere ca tiirije ca niiro mɔja ca tiiricarore birora, mecã cãare mɔja upuri maquẽre añurije, ca ñañarije

manirã niiricaró ca tiirije peere ca tii nãñãjeerije ca niiro tiiya.

²⁰ Ména, ñañarije peere tii nãñãjee niirã, añurije peere mɔja tii nãñãjeetiupa. ²¹ ¿Mecũre mɔja ca bobo tugoeñarije ñañarijere tii niirã, ñee mɔja buari? Mɔja buatiupa. Tea bii yairicaró ca tiirije wado nii. ²² Mecũra ñañarijere ca tii nãñãjee yerijãaricarã niiri, Ëmũreco Pacũ peere ca pade coterã nii eari, ca ñañarije manirã nii, caticõa niiriquere bua earicaró tii, ca tiirijere mɔja bua. ²³ Ñañarije tiirique wapa, bii yairique nii. Ëmũreco Pacũ cũ ca tiicojorije pea, maní Wiogũ Cristo Jesús jũori caticõa niirique nii.

7

Amo jiarique mena ïi cõõña wederique

¹ ¿Yũ yaará, to docare mɔja majititi (doti cũurique ca majirãre mɔjare yũ ïi) doti cũurique bojocũre cũ ca cati niiro wado cũre ca doti niirijere? ² O biro ïijata: Nomio ca manũ cõtigo, ca dotirije jũori cõ manũ cũ ca cati niirore ïigo, cũ mena niimo. Cõ manũ cũ ca bii yaicoajata, ca manũ cõtigo cõ ca niirijere ca dotirijere ca doti ecotigo tuamo. ³ O biro ca biirije jũori, cõ manũ cũ ca cati pacaro apĩ cõ ca manũ cõtijata, ca manũ cõtigo cõ ca niirijere ca dotirijere ametũene nũcãgo tiimo.* Cõ manũ cũ ca bii yaicoajata docare, tee ca dotirijere ca doti ecotigo tuamo. To birí apĩ cõ ca manũ cõtijata cãare, ca umũa epe paigo méé niimo.†

* **7:3** 7.3a “Ca manũ cõtigo nii pacago ca umũa epe paigo niimo” ïirico niirucumo. † **7:3** 7.3b Manũ cõtí, nũmo cõtí, tiiriquere ca doti niirijere bii ametũene nũcãgo méé biimo.

4 Y_u yaarã, m_uja cãa to birora Cristo mena nii earã, cã menara doti cūriqueru m_uja bii yai weocãupa, apĩ ca bii yairicarã watoare ca cati tu-aric_u yaarã pee niirugarã. O biro biicãri, Æmæreco Pac_u cã ca ĩa biijejarije añurije mani tii niirucu. 5 Ména ñañarije ca tii niirã mani ca niiro, doti cūriquea, mani up_ure ñañarije tiirugarique ca niirijere ca tii bau niiro ca tii niirije niip_ua. To biri bii yairicar_u ca tiirije wadore mani tiicã niirucu-p_ua. 6 Mecãra, doti cūrique manire ca doti niirucumiriqueru ca bii yai weoricarã niiri, j_uguerop_u doti cūrique ca nii j_uoriqueru ca tii n_un_ujeerã méé mani nii, Añuri Yeri wãma wãme cã ca doti niirije mena pee Æmæreco Pac_ure tii n_un_ujeerugarã.

Ñañarije y_ure ca niirije

7 ¿To docare ñee mani ĩrãti? ¿“Doti cūrique ñañarije nii,” mani ĩrãti? ¿Mani ĩiti majuropeecãrucu! Doti cūrique ca manijata, ñañarije ca niirijere y_u majitibojacupa. ĩa _ugoriqueru y_u majitibojacupa, doti cūrique, “ĩa _ugoticãña,” to ca ĩitijata.† 8 Ñañarije pea, doti cūrique to biro ca ĩrije j_uori, niipetirije ĩa _ugoriqueru y_ure tii bau niiw_u. Doti cūrique ca manijata, ñañaro tiirique manirore biro biicã. 9 Doti cūriqueru ca majitig_u y_u ca niiri cuup_ure cati añug_u y_u niiw_u. Doti cūriqueru y_u ca majiro, ñañarije y_u ca tiirique bii bau nii eacãw_u. To biri ca bii yair_ura y_u niicãw_u yua.§ 10 To biri doti cūrique, catirique y_ure ca tiicojoboriquera, ca bii

† 7:7 7.7 Ex 20.17; Dt 5.21. § 7:9 7.9 To biri ñañaro bii yairica taber_u ca waar_ura y_u niicãw_u.

yaipɯ yɯ ca niiro yɯre tiicãwɯ. ¹¹ Ñañarije pea, doti cūuriquerena nii eari, ñañaro yɯ ca tii bui catiro yɯre tiiwɯ. Tee jɯori ca bii yaipɯra yɯ niicãwɯ.

¹² O biro mani ïi yapano, añuro petira doti cūuriquea, ca ñañarije manirije nii, ca doti niirije cãa ca ñañarije manirije, díamacũ ca niirije, añuriye, nii. ¹³ To docare, ate añurijera, ¿ca bii yaipɯ yɯ ca niiro yɯre to tiicãjapari? ¡Tiitjacupa! Ñañarije, ñañarijera ca niirijere ïñorɯgaro, añuriye jɯorira, ca bii yaipɯ yɯ ca niiro yɯre tiiwɯ. O biro biiri, doti cūurique jɯori, ñañarije, díamacũra ñañarije peti ca niirijere bii bau nii eacãwɯ.

¹⁴ Doti cūuriquea Ƴmureco Pacɯ yee nii. Yɯ pea, bojocɯ ca tɯgoeña tutuatigɯ, ñañarijere ca tii nɯnɯjeepɯ noniricɯ yɯ niicã. ¹⁵ Yɯ ca tiirijere yɯ tɯo majiti. Yɯ ca tiirɯgarijere tiitigɯra, yɯ ca junarije peere yɯ tiicã. ¹⁶ To biri yɯ ca junarije peere ca tiigɯ niiri, “Doti cūurique, añurijera nii,” yɯ ïi. ¹⁷ To biri yua yɯ méé yɯ nii, teere ca tiigɯ. Yɯpɯre ñañarije ca niirije pee to biro tii. ¹⁸ Yɯpɯre ca tɯgoeña bayitigɯ yɯ ca niiri upɯre añuriye ɯnora ca manicãrijere yɯ maji; añuriye ca tiicãrɯgagɯ nii pacagɯ, yɯ tii jeeño majiticã. ¹⁹ To biri yɯ ca tiirijea, añuriye yɯ ca tiirɯgarije méére yɯ tii, ñañarije yɯ ca junarije peere yɯ tii. ²⁰ To biri yua, yɯ ca junarijerena yɯ ca tiijata, yɯ méé yɯ tii. Yɯpɯre ñañarije ca niirije to biro tii.

²¹ O biro ca biirije jɯori atere yɯ maji: Añurijere yɯ ca tiicãrɯga pacaro, ñañarije mena wado biicã. ²² Yɯ ca tɯgoeñarijepɯa, Ƴmureco Pacɯ cã ca dotirijere bɯaro boo tɯgoeña. ²³ To ca bii pacaro, yɯ upɯpɯre apeye ca doti niirijere yɯ ïa, ñañarijere

ca doti niirije ca niirijere. Ate ca dotirije, yu ca tugoẽnarije ca dotirije menare ameri quẽe niima ñiro, ñañarijerena yu ca tii nuñajeeccõa niiro yure tii.

²⁴ ¡Abé nija yu niiquĩgu! ¿Ati upu mena ñañarije tiicãri yu ca bii yaipere ñiru peti yure cã ametuenegeti? ²⁵ Umureco Pacu, mani Wiogu Jesucristo juori, “Añu majuropeecã,” yu ca ñigu wado ametuene majimi. O biirije ca biiro macã, yu ca tugoẽña niirije mena peera, yu majuropeera Umureco Pacu cã ca dotirijere yu tii nuñajee, yu upu ñañarije ca tii niiri upu mena peera, ñañarije ca tii dotirije peere yu tii nuñajeeccã.

8

Añuri Yeri juori catirique

¹ To biri mecãra yua, Cristo Jesús mena ca niirãra ñañaro cãja ca bii yaipe uno mani. ² Jesucristo juori, Añuri Yeri catirique ca tiicojogu cã ca dotirije, ñañarijere, bii yairiquere, ca doti tutua niirijere yure ametueneu. ³ Umureco Pacu pea, Moisés cã ca doti cãurique do biro ca tii majitirijere tiupi. Do biro ca tiipe méé niupã, bojoca tugoẽña bayitima ñirã ñañarije cãja ca tii niirije niima ñiro. Umureco Pacu cã Macãre, bojocu ñañarijere ca tii niigu ca tugoẽña bayitigure biro ca niigu cãre tiicojoui, ñañarije tii niiriquere cã ametuene bojajato ñigu. Bojocu ca tugoẽña bayitigure biro cãre tiiri, ñañarijere tii yaioipi Umureco Pacu. ⁴ Atere to biro tiupi, doti cãurique añurije ca dotirore biro cãja tii nijato ñigu. Mee ñañarije tiiruga tugoẽnariquere ca tii nuñajeerã méé mani nii, Añuri Yeri cã ca ñirore biro pee ca tii niirã mani nii yua.

⁵ Ñañarije ca tiirã, tee pee wadore tiiruga nũñjeecã niima. Añuri Yeri cã ca ñirore biro ca tiirã pea, Añuri Yeri cã ca boorije pee wadore tiiruga tugoeñama. ⁶ Ñañarije tiiruga tugoeñariquere nũcãtima ñirã, tee pee wadore tiiruga nũñjeecã niiriquea, bii yairicaró ca tiirije nii. Añuri Yeri yee peere tiijata, añuro nii, cati, biiricaró tii. ⁷ Ñañarije cãja ca tiiruga tugoeñarijere nũcãtima ñirã, tee pee wadore ca tiiruga nũñjeecõa niirã, Æmureco Pacure ca junarã niima. Cã ca dotirijere booti, tii nũñjee majiti, biicãma. ⁸ To biri ñañarije cãja ca tiiruga tugoeñarijere ca nũcãtirã, Æmureco Pacu cã ca ña ñjea niirijere tii majitima.

⁹ Maja pea, ñañarije ca tiirã méé maja nii yua. Añuri Yeri cã ca boorore biro pee ca tiirã maja nii, díamacũra Æmureco Pacu yũũ Añuri Yeri mujapure cã ca niijata. Cristo yũũ Añuri Yerire ca cuotigua, Jesucristo yũũ méé niimi. ¹⁰ Cristo mujapure cã ca niijata, maja upũ pea ñañarije jũori ca bii yaipa upũ to ca nii pacaro, Æmureco Pacu yũũ Añuri Yeri pea maja ca catirije niimi, añurã cã ca tiirije jũori.*

¹¹ Cristo cã ca cati tuaro ca tiiricu yũũ Añuri Yeri mujapure cã ca niijata, Cristo cã ca cati tuaro ca tiiricu Æmureco Pacura maja upũri ca bii yairijere wãma catirique tiicojorucumi, cã yũũ Añuri Yeri mujapure cã ca niirije jũori.

¹² To biri yũ yaarã, jĩcã wãme mani ca tii niipe nii. Biirõpũa mani upũ ñañarije ca tiirugarije peere mani ca tii niipe méé nii. ¹³ Tee ñañarijere maja ca tii niijata, ñañaro tamũo yairica taberũ maja

* **8:10** 8.10 Maja yeri pea caticã, Æmureco Pacu, jĩcãti uno peera ñañarije ca tiiricarãre biro mujare cã ca tiirique jũori.

waarucu. Añuri Yeri j̄ori, ñañarije tiiriquere m̄ja ca tii yaiojata, m̄ja caticõa niirucu.

14 Niipetirã, Ƴm̄reco Pac̄u ȳm̄ Añuri Yeri c̄u ca majiorore biro ca tii niirã, Ƴm̄reco Pac̄u puna niima. 15 M̄ja, ñucã ca uwi duwi yujurã m̄ja ca niiro ca tiipa yeri méere m̄ja ñeeupa. Añuri Yeri, Ƴm̄reco Pac̄u puna niiricaró ca tiiḡre m̄ja ñeeupa. C̄u j̄orira, Ƴm̄reco Pac̄re, “¡Abbá! ¡Cáacu!”† mani ñi. 16 C̄u, Añuri Yerira mani ca yeri c̄tirijep̄re, Ƴm̄reco Pac̄u puna mani ca niirijere wede majiomi. 17 C̄u puna mani ca niijata, c̄u yeere ca c̄o n̄n̄jeerã niirã mani bii; Ƴm̄reco Pac̄u yeere ca c̄o n̄n̄jeerã, Cristo mena j̄ic̄ari c̄u yeere ca c̄o n̄n̄jeerã, niirã mani bii, c̄u mena j̄ic̄ari ñañaro mani ca tam̄ojata, ñucã c̄u mena j̄ic̄arira añuro mani ca tii n̄c̄u b̄o ecopere biro ñirã.

Jirop̄a añurije ca niipe

18 Ati r̄m̄r̄re ñañaro tam̄oriquea, añurije manire ca bii eape menare mani ca ña cõñajata, mani majuropecã. 19 Ƴm̄reco Pac̄u c̄u ca jeeñorique, díamac̄ra Ƴm̄reco Pac̄u puna mani ca niirijere ca bii ñño eapa tabere pato wãc̄arique mena yue nii, 20 ñañaro ca biipe ca niiro ca tii ecorique niiri. Biiróp̄a tee majuropeera to biro biitiupa. Ƴm̄reco Pac̄u, “To biro biirucu,” c̄u ca ñirique niima ñiro to biro biiupa. Bii pacaro nii, 21 c̄u ca jeeñorique majuropeera ñañaro ca tii eco niirijere amet̄ene ecori, Ƴm̄reco Pac̄u puna añurijep̄u c̄ja ca amet̄ene ecori tabere c̄ja mena ca nii earo ca tiipe.

† 8:15 8.15 Arameo wederique menara “Abbá” ñi, “Cáacu,” ñiro.

22 Cũ ca jeeñorique niipetirijepura, jĩcõ nomio macã cutigo puniro cõ ca tũgoeñarore biro ca biirijere mani maji. 23 Tee wado méé ñañoaro tamuo, mani, jiro mani ca buaperure ñigu, Añuri Yerire cũ ca tiicojo jmoricarãpu cãa to birora ñañoaro mani tamuo, Umureco Pacu punare biro tii ecori, ñañoaro mani ca tamori upure cũ ca ametuenepea tabere yue niirã uo. 24 Tee, mani ca yue niirijerena ñirã, mani ametuene ecowu. Yuerique ca bii earijepua, yue nemorique méé nii. ¿Ñiru cũ ca cuorijeparena cũ yuecõa niigajati? 25 Mani ca cuotirijere mani ca yue niijata, tũgoeña bayirique mena to birora mani yuecõa nii.

26 O biri wãmera, mani ca tũgoeña bayitirijere manire tii nemomi Añuri Yeri. Jãi juu buerica wãme uora mani ñi majiticã, to biro mani ca biiro Añuri Yeri majuropeera do biro ca ñi wede majiña manirije mena, otirique mena, Umureco Pacure manire jãi bojami. 27 Umureco Pacu, yeripu tũgoeñariquere ca majigu niiri, Añuri Yeri cũ ca ñirugarijere majicãmi, Añuri Yeria, Umureco Pacu cũ ca boorore biro cũ yaarãre cũ ca jãi bojarije ca niiro macã.

Ca ametua nucã majuropeerã

28 Umureco Pacu, cãre ca mairãre añurije boojãgu, niipetiri wãmeri cũjare ca biiro tiimi, cũ ca ñiricarore biro to biijato ñigu cũ ca jmoricarãre, mani ñi maji. 29 Umureco Pacu, jũgueropura cũ ca beje jeericarãre cũ Macãre biro ca niiparã cũjare tiupi, cũ Macã pea paũ ca tũo nunujeerã watoare cũja jũwu cũ niijato ñigu. 30 To biro biirucuma, cũ ca ñiricarãrena juo, cũ ca jmoricarãrena, añurã cũja ca

niiro tii, añurã cũ ca tiiricarãrena, cũ ca añu majuropeerijere ca c̄uo eaparã cũja ca niiro tii, tiimi.

³¹ ¿Atere ñee mani ñirãti? Ɛmureco Pacu mani mena cũ ca niijata, ¿ñiru ɯno pee ñañaro manire cũ tiibogajati? ³² Cũ Macũ majurope cãare maitigara, mani niipetirã mani ca ñañarije j̄ori cũ ca bii yairo ca tiiricu, ¿do biro ñigu, cũ Macũ mena j̄icãrira niipetirije manire cũ tiicojotibogajati? ³³ ¿Ñiru, Ɛmureco Pacu cũ ca beje jeericarãre “Ñañarije ca tiirã niima,” cũ ñibogajati? Ɛmureco Pacu niimi, ca ñañarije manirã ca tiigu. ³⁴ ¿Ñiru ñañaro cũjare cũ tiibogajati? Cristo Jesús manire bii yai bojaupi. Ñucã cati tua biicãri, Ɛmureco Pacu díamacũ nuña[‡] pee niiri, manire jãi boja niimi. ³⁵ ¿Jesucristo manire cũ ca mairijere, ñiru manire cũ tuu dica wooguti? Ñañaro tam̄orique, do biro ca bii majiña manirije, ñañaro cũja ca tiiruga nun̄jeerije, aua boarique, juti boo pacarique, ca uwiorije, ñañaro jãa eco yairique cãa, manire tuu dica woo majiti.

³⁶ O biro ñi owarique:

“Mu yee j̄ori, to cãnacã r̄m̄ura ca bii yaiparã jãa niicã.

Oveja cũja ca j̄aparãre biro jãare ñama,”

ca ñirote birora. §

³⁷ To ca bii pacaro, manire ca mairicu j̄ori, ate niipetirijere ca ametua nucãrã peti mani ni.

³⁸ “Díamacãra, bii yairique ɯnora, catirique ɯnora, Ɛmureco Pacu p̄to macãrã ɯnora, wãtãa ɯnora, mecãre ca biirije ɯnora, jiro ca biipe ɯnora, ca yeri tutuarã ɯnora, ³⁹ em̄arop̄a ɯnora, ñañaro bii

[‡] **8:34** 8.34 Díamacũ nuña, Jesucristo do biro ca tiiya manigu cũ ca duwiri nuña. Salmo 110.1; Mt 22.44. **§ 8:36** 8.36 Sal 44.22.

yairica tabe unora, jĩcã wãme Umureco Pacu cã ca jeeñorique unora, mani Wiogu Cristo Jesús juori, Umureco Pacu manire cã ca mairijere manire tuu dica woo majiti,” yu ñi.

9

Israelitas're Umureco Pacu cã ca ami dica woorique

¹ Jesucristore ca tuo nunujeegure birora ñi ditoricaro maniro, díamacũ yu ñi. Yu ca tugoeñarije, Añuri Yeri cã ca majiorije juori, “To birora bii,” yure ñi. ² Yu yeripu buaro tugoeñarique pai, to birora puniro tugoeña cõa nii, yu bii. ³ Yu majuropeera, “Ñañaaro biirucumi,” ñiricu nii, Jesucristore ca majitigu nii, yu biicãrugami, yu yaara, yu yaa pooga macãrã ⁴ israelitas're ñima ñigu. Cãja, Umureco Pacu cã ca ami dica wooricarã niipua. Umureco Pacu, cã puna peti cãja ca niiro cãjare tiupi. Cãja menara nii, cã ca doti tutuarijere cãjare ñño, tiupi. “Maja menare o biro yu tii niirucu,” cãjare ñi, cã ca dotirijere cãjare cõu, díamacũ tii nucũ buorica wãmere cãjare wede majio, ñucã “O biro majare yu tiirucu,” cãjare ñiupi. ⁵ Jãa ñicũ jãmuara niipua, Umureco Pacu yaara. Cãja yaa puna macãra bojoca mani ca bii nunua doorica wãmere biro ñijata, baupa Cristo, niipetirije jotoa Umureco Pacu ca niigu. To birora ñi nucũ buocã niiricu cã niijato. To biro to biijato.

⁶ Umureco Pacu, Israel yaa pooga macãrãre, “To biro yu tiirucu,” cã ca ñirique, to birora biicã yerijãa waaro méé bii. Niipetirãpu Israel pãramerã ca niirã israelitas méé niima. ⁷ Ñucã Abraham

pāramerã cūja ca niirije j̄orira, niipetirãp̄ra cū puna niitima. Ƨm̄reco Pac̄u o biro cãre ïupi: “Isaac j̄ori, m̄ pāramerã c̄tirucu,” ïupi.* 8 O biro ïjata: “Ƨm̄reco Pac̄u puna ca niirã, tii puna macãrã cūja ca niirije j̄orira cū puna niitima. ‘O biro ȳa tiirucu,’ cū ca ïiric̄u puna pee doca, Abraham pāramerã niima,” ïiricarã niima. 9 Ate nii Ƨm̄reco Pac̄u, “O biro ȳa tiirucu,” cū ca ïirique: “Ape cūmare ati cuu unora ȳa doorucu, to cõrore Sara j̄ic̄u mac̄u c̄tirucumo,” cū ca ïirique.†

10 Tee wado méé nii ñucã, Rebeca puna cãa j̄ic̄ura pac̄u c̄tiupa, mani ñic̄u Isaac wadore. 11 Cūja ca bauparo j̄ugero, añurije, ñañarije, cūja ca ti-itrop̄ra, Ƨm̄reco Pac̄u, cū ca boorore biro cū majuropeera cū ca beje amirijere díamac̄ura to nii eajato ïiḡu, 12 bojoca tii niirique j̄ori méé, Ƨm̄reco Pac̄u cū ca j̄oḡu niiriquere ïiḡu, o biro cõre ïupi Rebecare: “Cū j̄uw̄u pee cū baire pade coterucumi,” ïupi, 13 o biro ïi owarique ca ïirore birora: “Jacob're ȳa maiw̄u. Esaú peera ȳa juna jañuw̄u.”‡

14 ¿Ñee mani ïirãti? ¿To docare Ƨm̄reco Pac̄u ñañagu cū niiti? ¡Niitimi! 15 Ƨm̄reco Pac̄u o biro cãre ïupi Moisés're: “Ȳa ca ïa mairugagure ȳa ïa mairucu. Ȳa ca boo paca ïarugagure ȳa boo paca ïarucu,” ïupi.§

16 To biri cū ca j̄orijea, bojoc̄u cū ca boorije j̄ori méé; ñucã cū ca tii bayi niirije j̄ori méé, bii, Ƨm̄reco Pac̄u cū ca boo paca ïarije j̄ori pee bii. 17 Ƨm̄reco Pac̄u wederiquer̄u, Egipto mac̄u

* 9:7 9.7 Gn 21.12. † 9:9 9.9 Gn 18.10, 14. ‡ 9:13 9.11-13 Gn 25.23; Mal 1.2-3. § 9:15 9.15 Ex 33.19.

wiogure o biro ñi: “Aterena ñigu, mu mena yu ca tutuarijere ñnoruḡu, wioḡu mure yu tiuwu, niipetiri yeparu yu wāmere wede batorique ca niipere biro ñigu,” ñi.* 18 Tee tiigu Umureco Pacu, cū ca ña maigure ña mai, ca ametuene nucāḡura buaro jañuro to birora cū ca biicā nunna waaro tiicāmi.

19 Mu pea yure mu ñicu: “To docare, ḡñee tiigu Umureco Pacu, ‘To biro tiima,’ manire cū ñiti? ḡÑiru pee cū ca boorijere cū ñi camotabogajati?” mu ñicu. 20 Yu pea o biro mure yu ñi: Mu, ḡ“Ñiru mu niiti, Umureco Pacu cū ca tiirijere to biro mu tii,” cūre ñiruḡu? Maja ca tūgoeñajata, ḡdiiru, tiiru ca weericare ñee tiigu to biri jotu yure mu tiiri, to ñigajati?† 21 Joturi weeri majua, dii jīcā buua maquērena ca nii majuropeerijere tiirā cuorique, niipetirijere tiirā cūja ca cuori joturi, wee majimi.

22 Umureco Pacu, ñañaro cū ca tiirijere, cū ca tutuarijere, ñnoruga pacagu, ñañaro tii eco, ñañaro bii yairica taberu waa, ca biiparāre tūgoeña bayirique mena to birora cūjare ñacāupi. 23 Ñucā to biro biigua, manire ametueneruḡu, buaro manire cū ca mairijere, cū ca añu majuropeerijere, ñoupi. Jīcātopura manire boo paca ñari, cū mena mani ca niipere biro ñigu manire beje jeeupi. 24 Mania cūjara mani nii, judíos watoare, judíos ca niitirā watoa cāare, Umureco Pacu cū ca juoricarā.

25 Oseas cū ca owarica pūuorū Umureco Pacu: “Yu yaa pooga ca niitiricarāre, ‘Yu yaa pooga,’ yu ñirucu.
Yu ca maitimiricarārena, ‘Yu ca mairā,’ yu ñirucu.”‡

* 9:17 9.17 Ex 9.16. † 9:20 9.20 Is 29.16; 45.9. ‡ 9:25 9.25 Os 2.23.

26 “Y_u yaa pooga méé m_uja nii,’ c_ujare c_u ca ĩrica tabera,

‘ U m_ureco Pac_u ca catic_oa niig_u puna m_uja nii, ĩricar_ã niirucuma,’ ” c_u ca ĩricarore birora. S

27 Israelitas c_uja ca biipe peera o biro ĩimi Isaías: “Israel yaa pooga mac_ãr_ã jita duparire biro pa_u nii pacar_ã, pa_uac_ã mééra amet_uarucuma;

28 Wiog_ua, c_u ca ĩricarore birora, yoari mééra ati yepa mac_ãr_ãre ña_ñaro tiirucumi,” ĩimi.*

29 Isaías'ra o biro ĩiupi ñuc_ã:

‘ U m_ureco Pac_u niipetirijep_urena ca doti tutua niig_u, mani Israel yaa pooga mac_ãr_ãre c_u ca d uatic_ãjata,

Sodoma, Gomorra mac_ãr_ãre biro mani bii yaic_ã yerij_ãa waabojacupa,” ĩiupi.†

Israelitas c_uja ca t_uo n_un_ujeetirique

30 Atere ¿ñee mani ĩir_ãti? Judíos ca niitir_ã, añur_ã c_ãre tii ecor_ugar_ã añurije ca tiitirucuricar_ãrena, díamac_u c_uja ca t_uo n_uc_u b_uorije j_uori, añur_ã c_ujare tiiupi U m_ureco Pac_u. 31 Israelitas, doti c_uurique j_uori añur_ã nii eariquere ca amamiricar_ã pea, añur_ã nii eariquere b_ua eatiupa. 32 ¿Ñee tiir_ã c_uja b_ua eatijapari? Díamac_u t_uo n_uc_u b_uorique mena méé teere amaupa, c_uja ca tii n_un_ujeerije j_uori pee, teere amaupa, “Tee menara mani b_ua eac_ãrucu” ca ĩi t_ugoe_ñar_ãre biro. To biro biima ĩir_ã, ã t_ãgare p_ua taar_ãre biro biiupa.‡ 33 O biro ĩi owarique ca ĩi rore birora:

S 9:26 9.26 Os 1.10. * 9:28 9.28 Is 10.22-23. † 9:29 9.29 Is 1.9. ‡ 9:32 9.32 To biri Jesucristore t_uo n_un_ujeetima ĩir_ã, ã t_ãga p_ua taar_ãre biro biiupa.

“Íaña, Sión're jĩcãga ùtãga yu cũu, jĩcãga ùtãga bojoca cãja ca pũata ñaaro ca tiipagare.

Cũre ca tũo nũnũjeegua boboro tamũotirucumi.”§

10

¹ Yu yaarã, yu yeri ca boorije, israelitas're Ùmũreco Pacũre yu ca jãi bojarije, “Cãja ametũajato” ñigu yu ca ñirije nii. ² “Ùmũreco Pacũre bũaropũra ca tii nũcũ bũorũgarã niima biirãpũa” yu ñi, cãja yee maquẽre. Tee peere to biro ca biicãrã nii pacarã, Ùmũreco Pacũ yee díamacũ ca niirijere biro tiitima. ³ Ùmũreco Pacũ añurã cũ ca tiirijere majitima ñirã, cãja majuro cãja ca tiirije jũorira añurã niirũgama ñirã, Ùmũreco Pacũ añurã cũ ca tiirijere junaupa. ⁴ Doti cũurique, Jesucristorena bii yapano ea, díamacũ cũre ca tũo nũcũ bũorã niipetirã añurã cãja ca nii eapere biro ñiro.

⁵ Doti cũurique jũori añurã niiriquere o biro ñi owaupi Moisés: “Doti cũurique ca ñirore biro ca tii niigua, tee jũorira caticõa niiriquere bũarucumi,” ñiupi.* ⁶ Díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori añurã nii earique peera o biro ñi: “Mũja yeripũ o biro ñi tũgoeñaticãña, ¿ñiru ãmũreco tutipũ cũ mũa waa majigajati, ñucã Jesucristo cũ ca duwi dooro tiirũgu?† ⁷ ¿Ñiru ca ãcũari operũ cũ duwi nũcã waagati, Jesucristore ca bii yairicarã watoapũ cũ ca tua mũa dooro tiirũgu?” ñi.‡ ⁸ To docare, “¿Ñeere to ñiti? Ùmũreco Pacũ wederique mũ pũtora nii, mũ yeripũ nii, mũ ãjerorena nii, bii,” ñi doca.§ Ate nii

§ 9:33 9.33 Is 8.14; 28.16. * 10:5 10.5 Lv 18.5. † 10:6 10.6 Dt 30.12. ‡ 10:7 10.7 Dt 30.13. § 10:8 10.8 Dt 30.14.

díamacũ t̃uo ñucũ b̃uoriquẽ maquẽre jãa ca wederije. ⁹ M̃u ɛjero mena, “Wioḡu niimi Jesucristo” ïi, m̃u ca t̃uḡoẽña niirijep̃u, “Ca bii yairicarã watoare cũ ca cati tuaro tiip̃u Ɔm̃ureco Pac̃u,” m̃u ca ïi t̃uo ñuñjeejata, m̃u amet̃uarucu. ¹⁰ Añurã niiriquere b̃ua earuḡarã, yerip̃u mena díamacũ t̃uo ñuñjee, amet̃uariquere b̃ua earuḡarã, ɛjero mena, “Wioḡu niimi Jesucristo,” ïi, ïirique nii.

¹¹ Ɔm̃ureco Pac̃u wederique o biro ïi: “Niipetirã cãre ca t̃uo ñuñjeerã, boboro tam̃otirucuma” ïi.*

¹² To biri judíos, judíos ca niitirã menare, ameri ïa dica woorique mani. Cã, Wioḡura, niipetirã Wioḡu niimi, tii nemorique cãre ca jãirã niipetirãre, niipetiro añurije cãja ca b̃ua earo tiimi. ¹³ To biri: “‘Wioḡu jãare amet̃ueneña,’ cãre ca ïi jãirã niipetirã amet̃uarucuma,” ïi.†

¹⁴ ¿Do biro pee biicãri, cãja ca t̃uo ñuñjeetiricurena, “Jãare tii nemoña,” cãja ïibogajati? ¿Cũ yeere t̃uo ñaati pacarã, do biro pee tiicãri cãre cãja t̃uo ñuñjeebogajati? ¿Cũ yee maquẽre cãjare wederi maja cãja ca mani pacaro, do biro pee tiicãri cãja t̃uobogajati? ¿Cũ ca wede doti cojoricarã niiti pacarã, ¹⁵ do biro tiicãri añurije quetire cãja wedebogajati? O biro ïi owarique nii: “Añurije peti nii, queti wederi maj̃u añurije queti ca jee doḡure jãi bocarique,” ïi.‡

¹⁶ To ca bii pacaro, israelitas niipetirãp̃ura añurije quetire t̃uo ñuñjee, tiitiupa, Isaías o biro cã ca ïi owaquĩricarore birora: “Wioḡu, jãa ca wed-

* **10:11** 10.11 Is 28.16. † **10:13** 10.13 “Wioḡure tii nemorique ca jãirã niipetirã amet̃uarucuma.” Jl 2.32. ‡ **10:15** 10.15 Is 52.7.

erijere, ¿ñiru pee cã t̃uo ñuñj̃eejapari?”[§] 17 To biri díamacũ t̃uo ñucũ b̃uoriqũea, añurije quetire t̃uoriqũe j̃uori nii ea. Queti t̃uoriqũe pea, Jesu-cristo yee maquẽre wederique nii.

18 Ỹu pea o biro ỹu ñi jãĩña: ¿Añurije quetire cãja t̃uotibujapari? ¡T̃uojacupa! Ëm̃areco Pac̃u wederique o biro ñi:

“Añurije quetire, niipetiri taberip̃u wedeupa. Cãja ca wederije ati yepa ca nii eyori taberip̃u ea peticoa,” ñi.*

19 Ỹu jãĩña nemo ñucã: ¿To docare israelitas, teere cãja t̃uo puotibujapari?† Ca nii j̃uori tabere o biro ñimi Moisés:

“Ỹu yaa pooga macãrã ca niitirãre m̃uja ca ña tutiro ỹu tiirucu; ca t̃uo jeeñotiri pooga macãrã mena m̃uja ca ajiaro ỹu tiirucu,”‡ ñimi.

20 Ñucã Isaías pea o biirije ñimi:

“Ỹure ca amaaturicarã ỹure cãja ca b̃uaro ỹu tiiw̃u. Ỹure ca jãĩña amaaturicarãre ỹure cãja ca majiro ỹu tiiw̃u,” ñimi.§

21 Israelitas yee peera o biro ñimi:

“T̃uo ñuñj̃eeti, amet̃ene ñucã, ca biiri poogare am̃areco yoari r̃am̃u ỹu amorire ỹu juu cojo niimiw̃u,” ñimi.*

11

Israelitas ca nii d̃ujarã

§ 10:16 10.16 Is 53.1. * 10:18 10.18 Sal 19.4. † 10:19 10.19a

¿Teere cãja ña majitibujapari? ‡ 10:19 10.19b Dt 32.21. § 10:20 10.20 Is 65.1. * 10:21 10.21 Is 65.2.

¹ To biri yu jāiña: ¿Umureco Pacu, cū yaa poogare junagu cū tiibujapari? ¡Junatijacupi! Yu cāa, israelitara, Abraham pārami, Benjamín yaa puna macū, yu nii. ² Mee jīcātopura Umureco Pacu, “Yu yaa pooga macārā niirucuma,” cū ca ĩiricarāre junatiupi. ¿Maja, Elías, Umureco Pacu cū ca jāi juu buerije mena, israelitas're cū ca wedejāarique, o biro ĩi owarique ca ĩirijere maja majititi? O biro ĩiupi: ³ “Uru, mu yaarā mu yee queti wede jūgeri majare ĩā bate, mre tii nūcū bhorā walbucurā joe mænerica tuturi cāare paa abo bate, tiima. Yu jīcūra yu cati daja. Ñucā yu cāare jārugama,” ĩiupi Elías.* ⁴ To biro cū ca ĩiro, Umureco Pacu pea o biro cāre ĩi yuupi: “Yu yaarā ca niiparāre siete mil peti Baal're jīcāti uno peera ca ĩi nūcū bnotiricarāre yu jee dica woowu,” ĩiupi.† ⁵ To biri wāmera mecāri cāare, Umureco Pacu, cū ca mairije mena cū ca beje jeericarā israelitas jīcārā dajama. ⁶ Cū ca ĩa mairije jūori cū ca beje amijata, añurije tii niirique jūori méé bii. Too to ca biijata, Umureco Pacu cū ca mairije, cū ca mairije méé niicābojacupa.

⁷ To docare ¿do biro mani ĩirāti? Israelitas, cāja ca amariquere bua eatiupa. Umureco Pacu cū ca beje jeericarā pea bua eaupa. Ca tuorugatirā pea to birora cāja biicājato ĩi ecocāupa. ⁸ O biro ĩi owarique ca ĩirote birora:

“Cāja ca cati tūgoeña niirijepu ca tuo jeeño majitirā cājare tii, ca ĩa jeeñotirije cāja capere tii, ñucā cāja amoperi cāa ca tuo jeeñotirije ca niiro tii, cājare tiupi Umureco Pacu. To biri ati

* 11:3 11.3 1R 19.10, 14. † 11:4 11.4 1R 19.18.

rumaripɛ cãare to birora biicãma,” ïi.‡

⁹ David cãa o biro ïiupi:

“Cũja boje rumarira yoo yuericarore biro cũjare ca
bii buiyeerije to jeeñacãjato,
teerena tii bui cuti, ñañoaro cũja ca tii ecopere biro
ïiro.

¹⁰ Cũja ca ïatipere biro ïiro, cũja cape macuri to yati
nũcãcoajato.

Cũja jõcãri cãa ca tãa mutãriquera to niicõa niijato,”
ïi. §

Judíos ca niitirã cũja ca ametuarije

¹¹ Mecãra o biro yɛ ïi jãiña: ¿Judíos, to birora
tɔo nɛnɛjeeticã yerijãa waarã cũja biijapari? Bi-
itijacupa. Cũja ca bii ametuene nũcãrije jɔorira,
judíos ca niitirã peere cũja ca ametuape nii eaupa,
israelitas teere cũja ca uwa jeoro tiirugaro. ¹² Cũja
ca bii ametuene nũcãrijera, niipetirãpɛre cũja ca
tɔgoeña wajoaro tii, cũja ca junariquera judíos ca
niitirãre cũja ca ametuaro to ca tiijata, ñucã cũ
yaarã cũja ca nii eajata docare, ametuenero añurije
cũjare biirucu.

¹³ Mecãra, mɛja judíos ca niitirãre yɛ ïi: Mɛja yɛɛ,
añurije quetire wederi majare birora yɛ paderi-
quere nũcã bɔorique mena yɛ tii, ¹⁴ ape tabera
yɛ yaarã mɛjare ïa peju cuti, tɔo nɛnɛjeema ïirã,
jĩcãrã cũja ca ametuaro yɛ tiibocu ïima ïigɛ. ¹⁵ Cũre
cũja ca junariquera, bojoca, Ëmãreco Pacɛ menare
añuro cũja ca nii earo tiupɛ. Ëmãreco Pacɛre
cũja ca tɔo nɛnɛjee eajata, ca bii yairicarã cati
tuarãre biro biirucuma. ¹⁶ Trigo weta bɔurɛare
jĩcã tabe, “Ëmãreco Pacɛ yee niirucu,” ïi ami dica

‡ 11:8 11.8 Dt 29.4; Is 29.10. § 11:10 11.10 Sal 69.22-23.

woo j̄ojata, niipetirop̄ara añuri b̄ur̄na niipeticoa. “Yuc̄ḡn̄ n̄sc̄ō ̄Um̄reco Pac̄n̄ yaa n̄sc̄ō niirucu,” ïi ami dica woorique to ca niijata, ca d̄ur̄ari c̄aa jee dica wooriquep̄n̄ tuac̄a.*

17 To biic̄ari yua, añuro petira j̄ic̄a d̄ur̄ari paa taa c̄oa ecoupa. M̄n̄ pea olivoḡn̄ mac̄ān̄sc̄ā mac̄āḡn̄ nii pacaḡn̄, ape d̄ur̄ari watoare m̄n̄ tuu ecoupa.† O biro biic̄ari, olivoḡn̄ majuropeep̄are p̄to cati, tiiḡn̄ ca cati niimore birora catiro j̄aña, m̄n̄ bii eaupa.‡

18 To biri olivoḡn̄ d̄ur̄ari majurope amet̄enero ca nii majuropeeḡn̄e biro t̄ugoeñatic̄aña. To biro m̄n̄ ca ïijata, “Ca d̄ur̄ari méé ca n̄sc̄ōrire j̄uo cati nii, ca n̄sc̄ōri pee ȳn̄ ca cati niiro ȳn̄e tii,” ïi majiña.

19 Ape tabera o biro m̄n̄ ïicu: “J̄ic̄a d̄ur̄arire paa jude c̄oauri, ȳn̄ peere tuu wajoar̄ḡn̄,” m̄n̄ ïicu.

20 To birora bii. C̄āja ca t̄uo n̄n̄ñjeetirije j̄or̄i paa jude c̄oa ecoupa. M̄n̄ pea díamac̄ā m̄n̄ ca t̄uo n̄sc̄ā b̄or̄ije j̄or̄i tii tabere m̄n̄ nii. To biri “O biro ca biiḡn̄ ȳn̄ nii,” ïitiḡn̄ra, ̄Um̄reco Pac̄n̄re ca ïi n̄sc̄ā b̄oḡn̄ niiña. 21 ̄Um̄reco Pac̄n̄a, c̄ū yaar̄a majurope c̄āare c̄ū ca ïa boo pacatijata, m̄ñja c̄āare ïa boo pacatirucumi. 22 ̄Um̄reco Pac̄n̄ c̄ū ca bojoca añurijere, ñusc̄ā ñañaro ca tiiḡn̄ c̄ū ca niirijere, majiña. C̄āre ca t̄uo n̄n̄ñjeetiricar̄are ñañaro ca tiiḡn̄ nii, m̄ñja mena peera ca bojoca añuḡn̄ nii, biimi. C̄ū ca bojoca añurijere to birora m̄ñja ca t̄uo n̄n̄ñjeec̄ōa niitijata, m̄ñja c̄āa, m̄ñja paa taa

* **11:16** 11.16 N̄sc̄ō ca ñañarije maniri n̄sc̄ō to ca nii eajata, ca d̄ur̄ari c̄aa ca ñañarije manirijera nii. † **11:17** 11.17a Judíos ca niitir̄a, olivoḡn̄ mac̄ān̄sc̄ā mac̄āḡn̄ d̄ur̄arire biro ca niir̄a peere tuu wajoaḡn̄e biro tiupi. ‡ **11:17** 11.17b Judíos olivoḡn̄ majuro peere biro ca niir̄are ïi c̄ōñaḡn̄ c̄ū ca ïirique nii.

cõa ecocoarucu. ²³ Judíos, ca t̃uo ñuñujeerugatirã cãja ca niirijere cãja ca yerijãajata, ñucã cũ yaarã cãja ca niiro cãjare tiicãrucumi. ̃Um̃ureco Pac̃ua, paa taa cõarica d̃ur̃ure ca tuu queno majig̃u niimi. ²⁴ M̃uja, macãñucã macãg̃u olivog̃u d̃ur̃ure paa taari, otericag̃u olivog̃ur̃ure, tiig̃u d̃ur̃u niiti pacarã m̃uja ca tuu ecojata, § judíos tiig̃u d̃ur̃u majurope ca niirã doca, amaricaró maniro tiig̃u d̃ur̃u ca niiro tii ecorucuma.

Israelitas cãja ca amet̃uape

²⁵ Ỹu yaarã, ate ca majiña maniriquere, “O biro ca biirã jãa nii” m̃uja ca ñitipere biro ñig̃u, m̃uja ca majiro ỹu boo. Israelitas jĩcãrã ̃Um̃ureco Pac̃ure t̃uo ñuñujeetiupa. Ména to birora biicõa niirucuma, judíos ca niitirã, ̃Um̃ureco Pac̃ure cãja ca t̃uo ñuñujee petiror̃u. ²⁶ O biro cãja ca biiro, israelitas niipetirã amet̃uene ecorucuma, o biro ñi owarique ca niimore birora:

“Bojocare ca amet̃uene g̃u Sión* macã doorucumi, Jacob pãramerã ñañarije cãja ca tii niirijere cõa bojacãrucumi.

²⁷ Ate niirucu cãja menare ỹu ca tiipe, cãja ca ñañarijere ỹu ca amet̃ueneri tabere,”† ñi.

²⁸ Añurije queti mena peera, israelitas, ̃Um̃ureco Pac̃u waparã niima, m̃uja pee añuro m̃uja ca niipere ñirã. Beje jeericarã cãja ca niirije peera, ̃Um̃ureco Pac̃u cã ca mairã niima, cãja ñicũar̃u cã ca j̃uoricarã pãramerã niiri. ²⁹ ̃Um̃ureco Pac̃ua, cã ca tiicojorijera ãmatimi. Ñucã cã ca j̃uoricarã

§ **11:24** 11.24 Amaricaró maniro ̃Um̃ureco Pac̃u yaarã nii eacãrucuma ñucã. * **11:26** 11.26 Jerusalén. † **11:27** 11.27 Is 59.20-21; 27.9; Jer 31.33-34.

niirique cãare wajoatimi. ³⁰ Jɔgueropure mɔja cãa, Ƴmureco Pacu ca tɔo nɔnɔjeetirã mɔja niipua. Mecãri peera israelitas cãja ca tɔo nɔnɔjeetirije jɔori, Ƴmureco Pacu cã ca ãa mairã mɔja nii ea.

³¹ To birora anija cãre ca tɔo nɔnɔjeetirã cãa, mecãra ãa mai ecorucuma, Ƴmureco Pacu mɔjare cã ca maiore birora. ³² Ƴmureco Pacu, niipetirãprena ca tɔo nɔnɔjeetirã cãja ca niiro tiipri, niipetirãprena ãa mairuɔu.

³³ Ƴmureco Pacu yee añurije maquẽ ca niirije, cã yee majirique, tɔo puorique, do biro ca tiiya manirije peti to niicãti! ƳNo cõro peti cã ca tiirugarijere wede majio majiña mani, cã ca tiirijere tɔo puoti, biirique to niiti!

³⁴ ¿Niru pee Wiogu cã ca tugoeñarijere cã majiti? ¿Niru cã niipari, cãre ca wede majioricu?‡

³⁵ ¿Niru pee Ƴmureco Pacu apeye uno cãre cã tiicojo jɔojapari, jiro cãre tuene ecoruɔu?§

³⁶ Niipetirije cã ca jeeñorique cã jɔorira nii, cã yeera nii, bii. ƳTo biri to birora cãre mani baja peo nɔcã buocõa niico!

To biro to biijato.

12

Wãma catirique

¹ To biri yu yaarã, Ƴmureco Pacu cã ca ãa mairije jɔori, mɔja uparire ca catirijerena cãre tiicojo nɔcã buorãre biro, ca ñañarije manirije, Ƴmureco Pacu cã ca ãa biiejarije, “Cãre tiicojo nɔcã buoya,” mɔjare

‡ **11:34** 11.34 Is 40.13. § **11:35** 11.35 Job 41.11.

ya ñi jãí.* Ate nii díamacũra cãre tii nacũ buorã peti m̃ja ca tiimiirije. ² Ati cuu macãrãre biro biiticãña. Biitirãra, m̃ja ca tugoeñarijere wajoaya, m̃ja ca biirique cãti niirije ca wajoapere biro ñirã. O biro biirã, Æm̃areco Pac̃ cã ca boorije añurije, ña biijejarique, díamacũ ca niirijere, m̃ja majirucu.

³ Cã ca añurije j̃ori, ỹre cã ca wede doti cojorique ca niiro macã, m̃ja niipetirãre: “Jĩcũ uno peera, cã ca biirijere cã ca tugoeña niirijere, amet̃enerop̃ cã tugoeñaticãjato,” ya ñi. Biitirãra, díamacũ t̃o nacũ buorique j̃ori, tii maji niiriquere Æm̃areco Pac̃ m̃jare cã ca tiicojorique ca niiro cõrora cãja tugoeñajato. ⁴ Mani ca niiro cõrora jĩcã up̃rena pã taberi ca niiri up̃ mani c̃o. Bii pacaro tee niipetirijep̃ra jĩcã wãmera tiiti. ⁵ To birora mani cãa, pã nii pacarã Jesucristo wadore jĩcã up̃ra mani nii ea. Mani ca niiro cõrora jĩcãri mena añuro mani ameri tii nemo.

⁶ Bojorica wãmeri wado tii majiriquere mani c̃o, Æm̃areco Pac̃ manire cã ca tiicojor̃garicarore birora. To biri jĩcũre, ca biipere wede j̃guerique to ca niijata, díamacũ cã ca t̃o nacũ buorore biro cã wedejato. ⁷ Tii nemo majiriquere cã ca tiicojo ecojata, añuro mena cã tii nemojato. Bue majioriquere cã ca tiicojo ecojata, cã bue majiojato. ⁸ Aperãre cãja ca tugoeña bayiro tii majiriquere cã ca tiicojo ecojata, cãja ca tugoeña bayiro cã tiijato. Ca boo pacarãre tii nemo majiriquere cã ca tiicojo ecojata, añuro tugoeñarique mena cã tiicojojato. J̃o niiriquere cã ca tiicojo ecojata, añuro cã j̃o niijato. Ña boo

* **12:1** 12.1 “Æm̃areco Pac̃ cã ca boorore biro pee niña,” m̃jare ya ñi.

pacariquere cã ca tiicojo ecojata, ɯjea niirique mena cã tiijato.

Mairique

⁹ Mɯja ca niiro cõrora mai ditoricaró maniro ameri mai niiña. Ñañarijere juna, añurije peere tii nɯnɯjeeya. ¹⁰ Mɯja ca niiro cõrora jĩcã punare biro ameri mai niiña, nɯcã bɯoriqué mena añuro ameri ïi nɯcã bɯo niiri.

¹¹ Junañe bɯcɯrã niiticãña. To biro biitirãra, añuro yeri cɯticãri Wiogɯre to birora cãre tii nɯcã bɯocõa niiña. ¹² Mɯja ca yue niirijere ïirã, añuro ɯjea niiña. Ñañaro tamɯorã, tɯgoeña bayi ametɯene nɯcãcãña. Juu bue yerijãaticãña.

¹³ Jesucristore ca tɯo nɯnɯjeerã cãja ca boo pacarijere cãjare tii nemoña. Mɯja pɯto ca earãre añuro cãjare ñeeña.†

¹⁴ Ñañaro mɯjare ca tiirɯga nɯnɯjeerãre, Ɛmɯreco Pacɯ añuro cãjare cã tiijato ïirã, cãjare jãi juu bue bojaya. “Ñañaro mɯja biirucu,” ïitirãra, “Añuro mɯjare to biijato,” cãjare ïiña.

¹⁵ Ca ɯjea niirã mena ɯjea niiña. Ca otirã menare otiya.

¹⁶ Jĩcã majare biro añuro niirique cɯti niiña. “Do biro ca tiiya manirã jãa nii,” ïi tɯgoeñatirãra, watoa macãrã cãja ca niirique cɯtirijere biro niiña. “Ca majirã jãa nii,” ïi tɯgoeñaticãña.

¹⁷ Jĩcã peerena, ñañaro cã ca tiiricarore birora, ñañaro cãre tii ameticãña. Niipetirã cãja ca ïa cojoro añurijere tiirɯga niiña. ¹⁸ Tiirique ɯnora to ca niijata, no mɯja ca tii bayiro cõro niipetirã mena

† **12:13** 12.13 He 13.2; 1P 4.9.

añuro niiña. ¹⁹ Y_u yaarã, m_uja majuropeera ñañaro tii ameticãña. Tiitirãra, “Ûmureco Pac_u pee ñañaro cã tii amejato,” ïicãña, owarique o biro ïi: “Y_u yee nii ñañaro tii amerique; y_u, y_u ame bojarucu,” ïimi Ûmureco Pac_u.[‡] ²⁰ O biro ïi:

“Mure ca ïa tutigu cã ca a_ua boajata, cãre baarique ecaya. Cã ca oco jinirugajata cãare, cãre oco tãña.

To biro tiigu cã ca biirique cutirijere b_uaro cã ca bobo tugoeñaro m_u tiirucu,” ïi. §

²¹ Ñañarije pee mure ca bii amet_ua n_ucãro tiiticãña. To biro biitigara, añurije mena pee ñañarijere ca bii amet_ua n_ucãro tiiya.

13

Ûparãre n_ucã b_uoriqu

¹ Ûparã cãja ca dotirijere niipetirã ca tii n_un_ujeepe nii. Doti maji niiriquea Ûmureco Pac_u cã ca tiicojorije nii. Ûparã, Ûmureco Pac_u cã ca cãurã niima. ² To biri ùparãre ca amet_uene n_ucãg_ua, Ûmureco Pac_u cã ca dotirijere bii amet_uene n_ucãg_u tiimi. To biro ca biirã, cãja majuropeera ñañaro cãja ca biipere bii bui cutirã tiima. ³ Ûparã, añurije ca tii niirãre cãja ca uwi tugoeñaro ca tiirã méé niima. Ñañarije ca tiirã peere biima. ¿Ûparãre uwi tugoeñaricaró maniro m_u niirugati? Añurijere tii niiña. To biro biigu, añuro cãjare m_u ïi ecorucu. ⁴ Cãa, añuro m_u ca niipere ïigu, Ûmureco Pac_u y_uu paderi maj_u niimi. Ñañarije m_u ca tiijata docare, ca uwip_u m_u nii. Watoara ñañaro ca tiirã méé niima. Ûmureco

‡ 12:19 12.19 Dt 32.35. § 12:20 12.20 Pr 25.21-22.

Pacɯ yeere paderi majɯ niiri, ñañoaro ca tiigɯre, ajiarique mena ñañoaro ca tiipɯ niigɯ tiimi. ⁵ Tee jɯori, ɯparãre ca tɯo nɯnɯjeepera niiro bii, bɯari ñañoaro cãja ca tiirijere tamɯorɯgatirã wado méé, tɯgoeña niiriquepɯ ca biirije jɯori. ⁶ Teerena ñirã, niirique wapare mɯja wapa tii.* Ʋparã, Ʋmɯreco Pacɯ yeere tiiri maja niima. Teera nii cãja ca tii niirije.

⁷ Mɯja ca niiro cõrora mɯja ca wapa moorijere wapa tiiya. Tii nemorique maquẽre wiogɯre mɯja ca wapa moojata, wapa tiiya. Niirique wapare mɯja ca wapa moojata cãare wapa tiiya. Mɯja ca nɯcũ bɯoparã cãja ca niiro macã, cãjare nɯcũ bɯoya. Cãja ca tiirije cãare ña nɯcũ bɯoya.

⁸ Mɯja ca ameri maitirije watoarena, jĩcũ ɯno mena peerena wapa mooticãña. Cã pɯto ca niigɯre ca maigɯa, doti cũuriquere tii peoticãmi. ⁹ Doti cũurique o biro ñi: “Nɯmo cuti, manɯ cuti, bii pacarã, tii epericarã cutiticãña; jĩaticãña; jee dutiticãña; ña ɯgoticãña,” ñi.† Ate, to biri apeye doti cũurique ca niirije, ate wadorena nii ea: “Mɯ pɯto ca niigɯre, mɯ upɯre mɯ ca mairora birora maiña.”‡ ¹⁰ Mairiquea, bojocare ñañoaro tiiti. Mairiquea, doti cũurique ca ñiire biro tii peoticã.

¹¹ Tee tiirã, mani ca niiri cuure majiri ate niipetirijere tii niña. Mee, ca cãñirãre biro mani ca biirijere wãcãrica tabe niicoa. Mecãra, añurije quetire mani ca tɯo nɯnɯjee jɯorica tabe menare mani ca ametɯape cõñacã doo. ¹² Ñami ca niimijãrije boecoaro bii. To biri naitĩaropɯ niirãre biro

* **13:6** 13.6 Impuestos. † **13:9** 13.9a Ex 20.13-15, 17; Dt 5.17-19, 21. ‡ **13:9** 13.9b Lv 19.18.

mani ca tii niirucurijere tii yerijãari, ca boero beju catirique peere mani jee upaco. ¹³ Umãrecore ca tii niirãre birora, bojoca catiri mani bii niico. Baa paca duwi yuju, cūmu cūa yuju, umua, nomia, tiirica wãme cõro méé tii epericarã cuti, ñañarije tii jeyaariquere, jĩcãri cõro ca nii majiña manirijere, ãa tutiriquere, ca tii niitiparã mani nii. ¹⁴ To biro biitirãra, Wiogũ Jesucristore biro pee biiya, upũ, ñañarije tiirique ca boorijere tiiruga tugoeñatirãra.

14

Díamacũ ca tũo nũcũ buo bayitirã

¹ Díamacũ ca tũo nũcũ buo bayitigure wede pairugarã méé añuro tii quenoña. ² Jĩcãrãre, díamacũ cãja ca tũo nũcũ buorije, niipetirije cãjare baa doti. To biro ca bii pacaro niima, díamacũ ca tũo nũcũ buo bayitirã, ote wado ca baarã. ³ Niipetirije ca baagũ, niipetirije ca baatigũ peere cũ ãa junaticãjato. Niipetirije ca baatigũ pee cãa, niipetirije ca baagũ peere cũ wede paiticãjato. Mee, Umãreco Pacũ cũ ca mairicũ niimi. ⁴ ¿Mũa ñiru mũ niiti, apĩre ca pade cotegrupare wede pairugũ? Añurije, ñañarije, cũ ca tiijata cãare, cũ wiogũ majimi. Biigupũa tugoeña tutuacõa niirucumi. Wiogũa, tugoeña tutuacõa niiricaro ca tii majigũ niimi.

⁵ Niima, jĩcã rumãre ape rumãri ametuenero, “Ca nii majuropeeri rumũ nii,” ca ãirã. Niima ñucã, “Niipetiri rumãripãra, jĩcã rumãre birora biicã,” ca ãirã. Mũja ca niiro cõro, mũja ca tugoeñari wãmere biro tii niĩña. ⁶ No ca niiri rumãrena “Ca nii majuropeeri rumũ nii” cũ ca ãijata, Wiogũre tii

nucũ buorugũ tiimi. Ñucã ca ïitigũ cãa, Wiogũrena tii nucũ buogũ tiimi. Niipetirije ca baagũ cãa, Wiogũre nucũ buogũ tiimi. To biri Æmureco Pacure, “Añu majuropeecã” ïimi. Niipetirije ca baatigũ cãa, Wiogũre tii nucũ buogũra tiimi. Cũ cãa, Æmureco Pacure, “Añu majuropeecã” ïimi.

⁷ Jĩcũ mani mena macũ uno peera cã yeere cati, ñucã cã yee majuro peere bii yai, biitimi. ⁸ Mani ca cati niijata, Wiogũ yaarã mani nii. Ñucã bii yairã cãa, Wiogũ yaarãra mani niicã. To biri cati niirã cãa, bii yairãpũ cãa, Wiogũ yaarãra mani niicã. ⁹ Teere ïigũra, bii yai, cati tua, biiupi Cristo, ca catirãre, ca bii yairicarã cãare, cũja Wiogũ niirugũ.

¹⁰ Mũa, to docare, ¿ñee tiigũ mũ yee wedegũre mũ wede paiti? ¿Ñee tiigũ cũre mũ ïa junati? Mani niipetirãpũra Æmureco Pacũ cã ca ïa bejeri tabere mani ca eopera niiro bii. ¹¹ O biro ïi owarique nii: “Yũ ca catirore birora biirucu, yũ ïi,” ïimi Wiogũ. “Yũ juguerore niipetirã ãjũro jupeari mena ea nurucuma.

Ñucã bojoca poogaari cõrora Æmureco Pacure baja peo nucũ buorucuma,” ïi.*

¹² To biri mani ca niiro cõrora, niipetirije mani ca tii niiriquere Æmureco Pacure mani wederucu.

¹³ To biri ca ameri wede paitiparã mani nii. To biro ïitirãra, mũja yee wedegũ ñañaro cã ca biiro ca tiirijere tii buiyeeti, díamacũ cã ca tũo nucũ buorijere ca bii camotarijere tiiti, biiya. ¹⁴ Yũ, Wiogũ Jesús're ca tũo nũnũjegũre birora, jĩcã

* **14:11** 14.11 Is 45.23.

wãme unora tee majuropeera ñañarije ca niitirijere yu maji.† Jĩcã wãme unore, “Ñañarije nii,” ca ïi tũgoeñagura, to biirijera biicu, to biirije ca tũgoeñagu wadore. ¹⁵ Mu ca baarije juorira, mu yee wedegu cã ca tũgoeñarique paio mu ca tiijata, ameri maĩrica wãme méere tiigu mu tii. Mu ca baarije juorira mu yee wedegu, Cristo cã ca bii yai bojaricu cã ca yairo tiiticãña. ¹⁶ Añurijere muja ca tiirijerena, ñañaro cãja ca wede paio tiiticãña.‡ ¹⁷ Umureco Pacu cã ca doti niirijea, baa, jini, tirique juori méé bii. Añurije, añuro niirique, ujea niirique, Añuri Yeri juori bii niirique pee nii. ¹⁸ O biri wãme Jesucristore ca tii nunujeegu, Umureco Pacu cã ca ïa biijejaro tii, bojoca cãare, “Añugu niimi,” ïi eco, biimi.

¹⁹ Tee tiirã añuro niirique, añuro nii nunua waaricaro ca tiirije peere mani tii niico. ²⁰ Baarique juorira, Umureco Pacu, ca ametuaparã cãja ca niiro cã ca tii niirijere ca yai nucãro tiiticãña. Baariquea, niipetirijepura añurije wado nii. Ñañarijea, mani ca baarije juorira aperãre ñañaro cãja ca biiro mani ca tiirije pee nii. ²¹ Waibucu díire baati, uje ocore jiniti, mu yee wedegu ñañaro cã ca tiiro tii buiyetirique pee añu.

²² Tee tiigu, díamacu mu ca tuo nucã buo niirijere, mu, Umureco Pacu mena wadore bii niĩña. Ujea niimi, cã ca tii niirijere, cã ca tũgoeña niirijepu,

† **14:14** 14.14 “Baariquea tee majuropeera ñañarije niiti”. ‡ **14:16** 14.16 Mu ca tũgoeñajata peera, añurije ca niiro macã mu ca tiirije juorira mu yee wedegu Cristore ca tuo nunujeegu ñañarije cã ca tiiro tiicãri, aperã ñañarije mujare cãja ca ïi wede paio tiieto.

“To biro m̄u tii,” ca ñi ecotiḡu. ²³ C̄u ca baarijere t̄ugoeñarique pairi ca baaḡua, tee j̄uorira wapa tuami, díamac̄u c̄u ca t̄uo n̄uc̄u b̄uorore biro tiitima ñiḡu. Niipetirije, díamac̄u t̄uo n̄uc̄u b̄uoricarore biro ca tiiya manirijea, ñañarije nii.

15

Cristo c̄u ca biiricarore biro bii n̄un̄jeerique

¹ Mani, ca t̄ugoeña tutuarã, manire ca biijearije peere tiirica tabe unora, ca t̄ugoeña tutuatirãre ca tii nemoparã mani nii. ² Mani ca niiro c̄orora, mani p̄ato macãrã c̄uja ña biijearo ca tiiparã mani nii, c̄uja yee añurije, añuro c̄uja ca nii n̄un̄ua waaro tiirugarã. ³ Jesucristo c̄aa, c̄ure ca biijearije wadore amaatiupi. O biro ñi owarique ca ñiire birora: “Ñañarije ca ñi tutirã ñañarije m̄ure c̄uja ca ñi tutirije, yap̄u wadore ñaatuawu” ca ñiire biro.* ⁴ Juguerop̄u c̄uja ca owarique niipetirijere, manire ca wede majiopere owaupa, tee, ca t̄ugoeña tutuarã manire ca tiirije j̄uori, mani ca yue niirijere pato wãcãricaro maniro mani ca yue niipere biro ñirã. ⁵ Um̄ureco Pac̄u, t̄ugoeña bayi, pato wãcãti, biiricarore ca tiiḡu, j̄icãri mena añuro nii, Cristo c̄u ca biiricarore biro m̄uja ca biiro c̄u tiijato, ⁶ j̄icã peere biro yeri cati, j̄icãri mena Um̄ureco Pac̄u, mani Wioḡu Jesucristo Pac̄ure baja peo, m̄uja ca tii n̄uc̄u b̄uopere biro ñiḡu.

⁷ To biri m̄uja ca niiro c̄oro añura, añuro ameri tiiya, Um̄ureco Pac̄u añuro ñi n̄uc̄u b̄uoric̄u c̄u ca niipere ñiḡu, Jesucristo añuro m̄ujare c̄u ca tiiricarore birora. ⁸ Jesucristoa, judíos're pade coteri maj̄u

* 15:3 15.3 Sal 69.9.

niipui, ʘmureco Pacu cū ca ĩrore biro ca tiigu cū ca niirijere ĩñori mani ĩnicūp̄are, “To biro ya tiirucu,” cū ca ĩriquere cū ca ĩricarore birora to biijato ĩgu.

⁹ Ñucā judíos ca niitirā cāa ʘmureco Pacu cū ca ĩa mairije j̄ori, cāre cāja ca baja nucā buopere biro ĩgu dooupi, o biro ĩi owarique ca ĩrore birora:

“Tee tiigu judíos ca niitirā watoare mare ya ĩi nucā buorucu.

M̄ wāmere ya baja peorucu.”†

¹⁰ Ñucā ape tabe o biro ĩi:

“ʘmureco Pacu yaarā mena ɰjea niĩña judíos ca niitirā.”‡

¹¹ Ñucā o biro ĩi:

“Niipetirā bojoca poogaari, ʘp̄are ĩi nucā buoya.

Bojoca cōrora ʘp̄are baja peoya.”§

¹² Isaías cāa o biro ĩi owaupi:

“Isaí yaa punare j̄icā baarucumi, niipetirā bojoca poogaarire ca j̄o niip̄.

Bojoca cōrora, ‘Manire ca amet̄ener̄ niimi,’ ĩi yuerucuma,”* ĩi.

¹³ ʘmureco Pacu, yue niiricaro ca tiigu, m̄ja, díamacū cūre ca t̄o nucā buorāre, ɰjea niirique, añuro niirique, m̄jare cū tiicojojato, Añuri Yeri cū ca tutuarije j̄ori, nemo jañuro ca t̄goeña tutua yue niirā m̄ja ca niipere biro ĩgu.

Pablo, judíos ca niitirāre añurije queti wederi maj̄

¹⁴ Ya yaarā, ya díamacūra, “Ca bojoca añurā, niipetirije ca majirā, ca ameri wede majio majirā niima,” m̄jare ya ĩi. ¹⁵ To biro m̄ja ca bii pacaro j̄icā wāmeri m̄jare ca d̄jarije j̄ori, “Ya ĩicāre,” ĩiri

† 15:9 15.9 2S 22.50; Sal 18.49. ‡ 15:10 15.10 Dt 32.43. § 15:11

15.11 Sal 117.1. * 15:12 15.12 Is 11.10.

mée, díamacũ yu ñi owa cojo, mɔja ca acobotipere biro ñigu. Atere to biro yu tii, Ɖmureco Pacu, cã ca añu majuropeerijere cã ca tiicojoricu, ¹⁶ judíos ca niitirãre, añurijere boojãgu Cristo Jesús're pade bojari maju cã ca tiiricu niiri. Pai niigu yu ca paderijea, Ɖmureco Pacu yee añurije quetire yu ca wederije nii, judíos ca niitirãre Añuri Yeri, ca ñañarije manirã cãjare cã ca tiirije juori, Ɖmureco Pacure tiicojo nɔcã buorique cã ca ña biijejarijere biro cãjare tiirugɔ.

¹⁷ To biri yura, Ɖmureco Pacu yeere yu ca pade niirijea, Cristo Jesús juori, “To biro ca biigu yu nii,” yu ca ñirije nii. ¹⁸ Judíos ca niitirã Ɖmureco Pacure cãja ca tuo nunujeero tiirugɔ, Jesucristo yure cã ca tiirique ca niitirijepura yu wedeti. To biri wederique, yu ca tii niirije mena, ¹⁹ ca bii ññorije, ca ña ñaaña manirije tii bau niirique, ca doti tutua niirije mena, ñucã Ɖmureco Pacu yuu Añuri Yeri cã ca doti tutua niirije mena, yu tiiwu. O biro tiiri, Jerusalén mena Jesucristo yee añurije quetire wede juo waa, niipetiri taberipu wede, ñiria yeparu yu wede eacoawu.† ²⁰ Yu ca tiirugarijear, Jesucristo yee añurije quetire ca tuo ñaatirãpɔre yu ca wederugarije niiwu, aperã cãja ca weder-carãpɔrena yu ca wedetipere biro ñigu. ²¹ O biro owarique ca ñiroke birora:

“Cũ yee maquẽre cãja ca wederijere jĩcãti uno peera ca tuo ñaatiricarã, cãre ñarucuma. Jĩcãti uno peera cã yee maquẽre ca tuo ñaatiricarã, tuo puorucuma.”‡

† **15:19** 15.19 Provincia romana al noroeste de Macedonia 2Ti 4.10. ‡ **15:21** 15.21 Is 52.15.

Romape Pablo cã ca waape

²² Ate paderique, paꝝ tiiri mꝝjare yꝝ ca ãagꝝ waa majitiro yꝝre bii camota niwꝝ. ²³ Mecũra ati yeparire jĩcã tabe uno peera yꝝ ca padepa tabe ca dꝝjatiro macã, paꝝ cãmari mꝝjare ca ãagꝝ waaruga niirucuricꝝ niiri, ²⁴ España waagꝝ mꝝjare yꝝ ca ãagꝝ waarugarije nii. Jĩcã cuu cõro mꝝjare ãa bapa cuti, yꝝ ca biiro jiro, yꝝ ca waa nꝝnꝝa waaro yꝝre mꝝja ca tii nemoro yꝝ boo. ²⁵ Mecũra Jerusalén pee, Jesucristore ca tꝝo nꝝnꝝjeerãre cãja ca tii nemorije wapa tiirica tiirire jee waagꝝ yꝝ waa ména. ²⁶ Macedonia macãrã, Acaya macãri macãrã, cãja majuropeera, “Jerusalén macãrã Jesucristore ca tꝝo nꝝnꝝjeerã ca boo pacarãre ca tii nemope niicu,” ãiri, teere neoupa. ²⁷ Añuro tiirugarique mena tiupa. Biropꝝa, to birora ca tiiparã cãja ca niirije niiro biupa. Judíos ca niitirã, judíos yee añurije yeri tutuariquere cãja ca bꝝa earicarore birora, cãja cãa, apeye cãja ca cꝝorije mena cãjare cãja ca tii nemopera niiro bii. ²⁸ O biro atere tii yapano, ate wapa tiirica tiirire cãjare noni yapanori jiro, España waagꝝ mꝝjare yꝝ ãa ametꝝa waarucu. ²⁹ Mꝝjare ãagꝝ waagꝝ, “Cristo añurije cã ca tiirije niipetiro mena mꝝjare yꝝ earucu,” yꝝ ãi maji.

³⁰ Yꝝ yaarã, mani Wiogꝝ Jesucristo yee jꝝori, Añuri Yeri, ca mairã mani ca niiro cã ca tiirije jꝝori, “Ûmꝝreco Pacꝝre yꝝre mꝝja ca juu bue bojarije mena ate yꝝ ca tii niirijere yꝝre tii nemoña,” mꝝjare yꝝ ãi. ³¹ Judea macãrã Jesucristore ca tꝝo nꝝnꝝjeetirã, ñañoaro yꝝre cãja ca tiirugarijere cã ca camotaapere jãiña, ñucã Jesucristore ca tꝝo

nunujeerã, Jerusalén macãrãre cãja ca tii nemorijere yu ca jee waarijere añuro cãja ca ñeepe cãare jãï bojaya. ³² O biro maja ca tiiro, Umureco Pacu cã ca boorije juori, ujea niirique mena majare yu bapa cuti yerijãa niibocu. ³³ Umureco Pacu, añuro mani ca niiro ca tiigu, maja niipetirã mena cã niijato. To biro to biijato.

16

Añu doti cojorique

¹ Mani yee wedego Febe, Cencrea macãrã Jesucristore ca tuo nunujeerãre ca tii nemogore, “Añuro cõre tiiya,” majare yu ñi cojo. ² Wiogu wãme mena añuro cõre jãï bocaya, ca ñañarije manirã cãja ca tii yaarã cuti niimore biro tiiya. Ñucã niipetirije tii nemorique cõ ca boorijere cõre tii nemoña. Cõ pea paure tii nemo, ñucã yu cãare tii nemo, tiwo.

³ Priscila, * Aquila, Cristo yeere yu ca pade bapa cutirãre añu dotiya. ⁴ Cãja pea, “Cãre mani ca tii nemojata, mani cãare jãacãrucuma,” ñi uwi tugoeña pacarã yure tii nemowa. Yu, judíos ca niitirã Cristo Jesús're ca tuo nunujeerã niipetirã, “Añu majuropecã,” cãjare jãa ñi.

⁵ Ñucã to birora Priscila, Aquila yaa wiire ca nea poo juu buerã cãare añu dotiya. Ñucã yu yee wedegu Epéneto Asia macã,

* **16:3** 16.3 Griego wederique mena peera Prisca. Ména jgueropura Roma ca niiricarã Corinto macã pee tua doupa, too cãja ca niiro Pablo cãjare cã ca bua earica tabere (Hch 18.2). Jiro Éfesopu cã ca waaro Pablоре bapa cuti waapura ñucã (Hch 18.18-19, 26). Ano peera yua Romapu niipura ñucã.

Jesucristore ca tɔo nɔnɔjee jɔoricɔ cãare aɔu dotiya.

6 Mɔja yee maquẽre ñigo, bɔaro ca paderico Maríã cãare aɔu dotiya.

7 Ñucã yɔ yaarã tia cũurica wiipɔ, yɔ baparã ca niiricarã, Andrónico, Junias jãarire aɔu dotiya. Cãja pea Jesucristo buerã watoare ca nii majuropeerã ca niiricarã, Jesucristore yɔ jɔguero ca tɔo nɔnɔjee jɔoricarã, niima.

8 Jesucristore jɔori yɔ ca maigɔ Ampliato cãare aɔu dotiya.

9 Urbano, Jesucristo yeere jãare ca pade bapa cutigɔ, ñucã yɔ ca maigɔ Estaquis cãare aɔu dotiya.

10 Cã añujato Apeles, Jesucristore díãmacũra díãmacũ cã ca tɔo nɔcũ bɔoriijere maní ca majiro ca tiiricɔ cãa.

Ñucã Aristóbulo yaa wii macãrã cãa cãja añujato.

11 Yɔ yee wedegɔ Herodión cãa cã añujato.

Ñucã Narciso yee wederã Jesucristore ca tɔo nɔnɔjeerã cãa cãja añujato.

12 Maní Wiogɔ yee maquẽre bɔaro ca pade bojarucurã romiri, Trifena, Trifosa, cãja añujato.

To biri apeo, yɔ yee wedego yɔ ca maigo, Pérsida, Wiogɔ yeere bɔaro ca paderucurico cãa, cõ añujato.

13 Rufo, Jesucristore ca tɔo nɔnɔjeegɔ, ñucã cã paco, yɔ pacore biro ca niirico, cãja añujato.

14 Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, to biri mani jaarã cãja mena ca niirã cãa, cãja añujato.

15 Añu dotiya, Filólogo, Julia, Nereo, cã yee wedego Olimpás, niipetirã mani jaarã Cristore ca t̃uo ñññjeerã cãja mena ca niirã cãare.

16 Ñucã to cãnacãrãp̃re na ñcũ b̃horique mena añuro ameri añu dotiya.†
Niipetirã Jesucristore ca t̃uo ñññjeerã m̃jare añu doti cojoma.

17 Ỹu jaarã, dica watiricaro tii, añurije queti m̃ja ca wede ecoriquere ñi camota, ca tiirã menare ña majiri niiña. Cũjare camotaticãña. 18 Cãja, mani Wiog̃u Jesucristo yeere ca tiirã méé niima. Cãja majurope, cãja ca boorore biro cãja ca tiir̃garijere ca tiirã niima. To biri añuro t̃uoricaro añurije wede ditori, bojoca ca yeri t̃ugoeña tutu-atirãre cãjare ñi ditoma. 19 Niipetirã, añuro Jesucristo yee quetire m̃ja ca t̃uo ñññjeerijere majima. To biro m̃ja ca biirijere b̃uaro ỹu ñjea nii. Añurije maquẽre ca tii majirã nii, ñañarije peera ca tii majitirã nii, m̃ja ca biiro ỹu boo.

20 Yoari mééra, Ëm̃reco Pac̃u añuro mani ca niiro ca tiig̃u, Satanás're m̃ja d̃pori docap̃u cũre ãta abo cũucãrucumi. Mani Wiog̃u Jesucristo cã ca añurije m̃ja mena to niijato.

21 Ỹu paderique bapa Timoteo, ñucã ỹu jaarã, Lucio, Jasón, Sosípater jãari cãa, m̃jare añu doti

† **16:16** 16.16 Wajopuare ãp̃uriquea, tii ñcũ b̃uorã, t̃r̃m̃p̃u cãja ca tii j̃o doorique niupa (1S 10.1; Hch 20.37). “Beso santo,” Jesucristore ca t̃uo ñññjeerã cãja ca tii ñcũ b̃horique cuti niirije niiro biupa (1Co 16.20; 1P 5.14).

cojoma.

²² Y_u, Tercio ati pũurore ca owag_u, mani Wiog_ure ca t_uo n_un_ujeeg_u, m_ujare y_u a_uñu doti cojo.

²³ Gayo cãa, m_ujare a_uñu doti cojomi. Y_u, niipetirã ano macãrã Jesucristore ca t_uo n_un_ujeerã, c_u yaa wiira jãa nea poo nii. Erasto, macã maquẽ wapa ti-irica tiirire ca ãa n_un_ujee bojag_u, mani yee wedeg_u Cuarto, m_ujare a_uñu doti cojoma. ²⁴ Mani Wiog_u Jesucristo c_u ca a_uñu majuropeerije m_uja niipetirã mena to niijato. To biro to biijato.

U_mareco Pac_ure baja peo yapanorique

²⁵ U_mareco Pac_ure mani baja peoco, a_uñurije queti Jesucristo yee maquẽ y_u ca wederije ca ãirore biro a_uñuro ca t_ugoeña tutuarã m_uja ca niiro ca tii majig_ure. U_mareco Pac_u to birora ca niicõa niig_u, ati yepa ca niiparo j_uguerop_ura ca majiña maniriquere, ²⁶ mecãra, ca biipere wede j_ugueri maja cãja ca owa c_uurique mena mani ca majiro tiimi. U_mareco Pac_u, “To biro y_u tiirucu,” c_u ca ãiricarore biro bojoca poogaari cõrora, díamac_u t_uo n_un_ujee, tee ca ãirore biro tii n_un_ujee, cãja ca tiipere biro ãig_u cãja ca majiro tiimi.

²⁷ U_mareco Pac_u, jĩcãra ca niig_u, ca majig_ure, Jesucristo j_uori, “Ca a_uñu majuropeeg_u niimi,” ãi n_uc_u b_uorique to niijato.

To biro to biijato.

Pablo

Umareco pacu wederique
The New Testament in the Waimaha language of
Columbia
El Nuevo Testamento en el idioma Waimaha de
Colombia

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waimaja (Waimaha)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waimaha

Brazil

[bao]

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waimaha

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2023-04-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

b27487a1-9972-5a73-bd06-ca59527b1979